

Hukuk Fakültesi Dergisi
Ankara Hacı Bayram Veli University
Faculty of Law Review

ISSN: 2651-4141 e-ISSN: 2667-4068
Cilt / Volume 29 Temmuz / July 2025 Sayı / No. 3

**KAMU DÜZENİNİN MODERN UNSURU OLARAK KAMUSAL
ESTETİK**

**PUBLIC AESTHETICS AS THE MODERN ELEMENT OF PUBLIC
ORDER**

Cemal BAŞAR*

ÖZET

İdari kolluk, kamu düzeninin sağlanması ve korunması amacıyla bireylerin toplum içindeki tutum ve davranışlarının düzenlenmesi, izlenmesi ve kamu düzenine aykırı eylem ve durumların gerektiğinde kuvvet kullanılarak önlenmesi ve ortadan kaldırılması anlamına gelir. Kamu düzeninin içeriği zaman içinde zenginleşmiş ve genişlemiştir. Günümüzde kamu düzeninin unsurlarını belirlemede geleneksel unsurların yanında modern anlayış da gözetilmektedir. Bunun sonucunda toplumun maddi düzenine doğrudan veya dolaylı olarak etki eden estetik konusu da idari kolluk faaliyetinin kapsamına alınmış ve böylece kamusal estetik kavramı hukuk terminolojisinde kendine yer bulmuştur. Genel olarak insanı çevreleyen mimari, kent ve çevrenin güzelleştirilmesi, göze hoş gelen bir görünüme kavuşturulması, sokak ve kent silüetinin muhafazası, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması, çirkinleştirilmelerinin engellenmesi kamusal estetiği ifade etmektedir. Buna yönelik kolluk faaliyetleri yürüten idare, çevre ve kent estetiğini gözeterek görüntü kirliliğini önleme, ortadan kaldırma, düzenleme yapma ve ihlal karşısında idari yaptırım uygulama yetkilerine sahiptir. Kamusal estetiğin sağlanmasına ve korunmasına yönelik yasal hükümler mevzuatta dağınık bir şekilde düzenlenmiştir. Estetik unsuru Danıştay kararlarına da konu olmaktadır.

* **Dr. Öğr. Üyesi**, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İdare Hukuku Anabilim Dalı/İZMİR, **E-Posta:** cemal.basar@ikc.edu.tr, **ORCID:** 0000-0002-5167-6575, **DOI:** 10.34246/ahbvuhfd.1636511.

• **Atıf Şekli / Cite As:** Başar, Cemal, “Kamu Düzeninin Modern Unsuru Olarak Kamusal Estetik”, HBV-HFD, 2025, C. 29, S. 3, s. 1309-1362.

• **İntihal / Plagiarism:** Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. / This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

Anahtar Kelimeler: İdari kolluk, Kent estetiği, Kamu düzeni, Kamusal estetik, Danıştay

ABSTRACT

Administrative law enforcement means, in order to ensure and protect public order, regulating and monitoring the attitudes and behaviors of individuals within society, and preventing and eliminating actions and situations that are contrary to public order by using force when necessary. The content of public order has been enriched and expanded over time. Today, in determining the elements of public order, modern understanding is also taken into consideration in addition to traditional elements. As a result, the issue of public aesthetics has also been included in the scope of administrative law enforcement activities. In general, the beautification of the architecture, cities and the environment surrounding people, providing them with an eye-pleasing appearance, preservation of street and city silhouettes, protection of historical, cultural and natural assets, and prevention of their disfigurement express public aesthetics. The administration, which carries out law enforcement activities in this regard, has the authority to prevent and eliminate visual pollution, make regulations and impose administrative sanctions against violations by considering the environment and urban aesthetics. Legal provisions for the maintenance and protection of public aesthetics are regulated in a scattered manner in the legislation. The aesthetic factor is also the subject of the Council of State decisions.

Keywords: Administrative law enforcement, Urban aesthetics, Public order, Public aesthetics, Council of State

EXTENDED ABSTRACT

Administrative law enforcement means, in order to ensure and protect public order, regulating and monitoring the attitudes and behaviors of individuals within society and preventing and eliminating actions and situations that are contrary to public order by using force when necessary. Administrative law enforcement activities aim to ensure and protect public order. General security, peace and well-being, and public health constitute the traditional elements of public order.

The content of public order has been enriched and expanded over time. Today, in determining the elements of public order, modern understanding is taken into consideration in addition to traditional elements. As a result, the issue of aesthetics, which directly or indirectly affects the external order of society, has also been included in the scope of administrative law enforcement activities. Thus, the concept of public aesthetics has found its place in legal terminology. Today, issues such as the protection of urban aesthetics, architectural beauty and art, harmony, historical and cultural texture, natural environment, and material and moral intellectual heritage are included in public aesthetic activities in a way that is connected and complementary to the traditional elements of public order. The administration may

use public power to ensure aesthetic public order. Based on the privilege of public authority, it can use force when necessary and implement its decisions ex officio. However, law enforcement activities carried out to ensure public aesthetics must not unnecessarily or excessively restrict fundamental rights and freedoms. Article 13 of the Constitution should be taken into consideration in determining the limits of law enforcement activities.

While the aesthetic quality of the public sphere improves people's social perceptions, deterioration in aesthetics may cause social disturbances. Unaesthetic environments can cause negative physiological and psychological effects on individuals. In general, the beautification of the architecture, city and environment surrounding people; providing them with visually pleasing appearance; preserving street and city silhouettes; protecting historical, cultural, and natural assets; and preventing their disfigurement constitute public aesthetics. The administration, which carries out law enforcement activities in this regard, has the authority to prevent and eliminate visual pollution, make regulations, and impose administrative sanctions for violations, by taking into account environmental and urban aesthetics.

Legal regulations come to the forefront in ensuring and protecting public aesthetics. Because of its importance, it is in the public interest to provide legal protection for public aesthetics. Legal provisions regarding the protection and preservation of public aesthetics are scattered across various legislative texts. The Zoning Law, the Municipality Law, the Metropolitan Municipality Law, the Law on the Conservation of Cultural and Natural Properties, the Law on Conservation by Renovation and Use by Revitalization of the Deteriorated Historical and Cultural Immovable Property and the Law on Regeneration of Areas under Disaster Risk all include provisions concerning public aesthetics. Legal regulations related to public aesthetics mostly appear in the fields of cultural and natural property protection and zoning law enforcement, and examples of administrative law enforcement activities aimed at protecting public aesthetics are also encountered in urban transformation practices.

The aesthetic factor is also addressed in the decisions of the Council of State. In these decisions, public aesthetics are referred to using various terms and dimensions, such as outer appearance, landscape, and the necessity of considering population, space, and building relationships when granting construction permits. In addition, concepts such as the protection of the silhouette and the prevention of bad, unpleasant appearances are also included in the Council of State's jurisprudence on public aesthetics. According to the established jurisprudence of the Council of State, a broad interpretation is required when determining the violation of personal interest in matters of public concern, such as environment, protection of historical and cultural values, and zoning practices. This approach regarding the broad interpretation of personal interest should also apply in annulment actions filed for the protection of public aesthetics, given its connection to the protection of environmental, historical and cultural values and zoning practices. Everyone has an interest in ensuring

aesthetic public order.

This study focuses on how an aesthetic environment — important for public order yet often lacking — can be ensured and protected through administrative law enforcement.

GİRİŞ

Estetik, güzel kavramı ile ilişkilendirilen, güzellik duygusuna hitap eden, kişide hoşlanma duygusu uyandıran ve genel beğeni düzeni oluşturan bir olgudur. Bir değer yargısı olan güzel, öznel bir nitelik taşır. Bakış açısına göre farklı yorum ve değerlendirmelere açık kapı bırakır. Estetik yargılara bir değer, bir özelliğin farazi düzeyde sorgulanmasıyla ulaşılabilir. Duyularla ilgili olmasından ötürü ucu bucağı görünmeyen estetik kavramını sınırları belli bir tanım içine sığdırmak pek mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla estetik kavramının ne olduğunun yasal düzenlemeler ile tespiti kolay değildir. Fakat bu zorluk, estetiğin hukuken himayesine engel oluşturmamaktadır. Buna karşılık nelerin estetik algısını bozabileceğini belirlemek nispeten daha basit bir yoldur. Genellikle kentsel mekânların yanlış kullanılması, çarpık yapılaşma, tasarım eksikliği görüntü kirliliğine neden olmaktadır. Bu tespitleri yaparken başvurulabilecek doku, renk, ışık, gölge ile ölçü, ölçek, oran ve kompozisyon oluşumuna yönelmiş olarak denge, birlik, benzerlik, doğa ile uyum gibi ilkeler estetik başarıya ilişkin ölçünleri oluşturmaktadır. Burada yapının sadece kendi estetiği ile yetinilmemekte, çevresi ile olan uyumu da gözetilmektedir.

Kentleşme alanında görülen sorunların temelinde göç ve nüfus ilişkisi önemli bir yer tutmaktadır. Yoğun göç hareketleri ve nüfusun kontrolsüz artışı çarpık kentleşmeye davetiye çıkararak estetik görünümün yitirilmesine mahal verebilmekte; tarihi dokunun, kültürel değerlerin, doğal çevrenin zarara uğramasına, kentin ve ayrıntıda kentin simgesi haline gelen yapıların silüetinin bozulmasına sebep olabilmektedir. Bunun önüne geçebilmek idarenin tasarrufundadır. Ayrıca estetik açıdan hoş görünmeyen, özensiz çevreler uzun veya kısa vadede bireyler üzerinde fizyolojik ve psikolojik birtakım olumsuz etkiler doğurabilmektedir. Bu olumsuz etkileri uyandıran çevreler nesiller boyu varlıklarını sürdürebilirler. Oysa güzel algısı uyandıran bir çevrede kişiler kendilerini daha iyi, daha mutlu, daha rahat, sakin ve huzurlu hissederler. Böylesine bir yaşam tarzı sonuçlarını bireylerin duyguları, düşünceleri ve davranışlarında ortaya çıkarır. Haliyle kamusal estetik ya da diğer bir ifadeyle estetik kamu düzeni, dolaylı şekilde kamu güvenliğine ve kamu huzuruna

da tesir etmektedir. Sağladığı olumlu etkiler gözetildiğinde kamusal estetiğe hukuki koruma getirilmesinde toplumun menfaati bulunmaktadır.

Kentler, estetik yönden varsayımsal bir uzlaşmaya dayanmalı; sadece günümüzün değil, gelecek nesillerin tercihlerini de yansıtabilmelidir. Yaşanan sorunların üstesinden gelinebilmesi ve tekrar etmemesi noktasında en önemli görev hukuka düşmektedir. Kamusal estetiğin sağlanmasında ve korunmasında da hukuki düzenlemeler ön plana çıkacaktır. Estetiğin sanatsal, mimari ve teknik özellikler taşımasından dolayı kamu düzeninin tesisinde teknik ve bilimsel verilerden yararlanılması, disiplinler arası etkileşimin kurulması ve nitelikleri uygun düştüğü ölçüde bu verilerin hukuki zemine aktarılması, kamusal estetiğin varlığını ve sürdürülebilirliğini güçlendirecektir. Dolayısıyla kentsel estetik araçlarının hukuk ile iç içe düşünülmesi uygulamadaki sorunlara etken çözümler getirilmesini kolaylaştıracaktır. Hukuk kurallarına ilaveten, toplumda konuya ilişkin farkındalığın oluşması, duyarlılığın gelişmesi, ilgili idarelere taleplerin ulaştırılması ve kontrol mekanizmalarının geliştirilmesi de kamusal estetiğin tesisinde kıymet sahibidir.

Çalışma, eksikliği hissedilen estetik bir çevrenin idari kolluk marifetiyle nasıl sağlanabileceği ve korunabileceği meselesine eğilmektedir. Çalışmada kamusal estetik ile ilgili kavramsal ve kuramsal bir kapsam oluşturmaya çalışılacaktır. Bu çerçevede ilk başta idari kolluk ile kamu düzeni kavramlarından bahsedilecek, daha sonrasında ise idari kolluk faaliyeti üstüne paylaşılan bilgilerden de yararlanılıp, kamusal estetik mefhumunun anlamı, kapsamı, pozitif temelleri, uygulanışı, bu alandaki kolluk yetkilerinin kullanım yöntemleri ve sınırları, konuya Danıştay'ın yaklaşımı da gözetilerek değerlendirilecektir.

I. İDARİ KOLLUK FAALİYETİ

A. İdari Kolluk Kavramı

İnsan toplulukları siyasal ve sosyolojik anlamda toplum olmak ve müşterek bir hayat sürdürebilmek için belirli bir düzene ihtiyaç duyar. Siyasal toplumlarda kamu gücünün en eski ve en yaygın misyonu bu düzeni sağlama ve koruma amaçlarına yönelik kolluk faaliyetleridir¹. Kolluk terimi de zaten kollamak, korumak, gözetlemek anlamlarını taşımaktadır². Kolluk, sosyal yaşamın farklı alanlarında, kamu düzeninin sürekliliğini sağlamak gayesiyle,

¹ Duran, s. 248; Atay, s. 337.

² Ulusoy, s. 564.

kendine özgü ve özel yöntemler ile gerçekleştirilen bir idari faaliyettir³.

Günümüzde sürekli genişleyen yetki ve görev alanı ile idare, kamu düzenini sağlamak amacıyla kolluk faaliyetlerini sürdürmektedir. İdari kolluk, kamu düzeninin sağlanması, korunması ve bozulduğunda geri getirilmesi amaçlarıyla bireylerin toplum içindeki tutum ve davranışlarının düzenlenmesi, izlenmesi ve aykırı eylem ve durumların gerektiğinde kuvvet kullanılarak engellenmesi, önlenmesi ve kaldırılmasıdır⁴. Kolluk terimi, bahsedilen idari etkinliklerin yanında, etkinliği yürüten görevlileri işaret etmek için de kullanılmaktadır⁵. Bu manada kolluğa polis veya zabıta adı verilir. O halde kolluk terimi hem maddi hem de organik açıdan anlam taşımaktadır. Maddi yönüyle kamu düzeninin gerçekleştirilmesi için sürdürülen etkinlikleri ifade eden kolluk, organik açıdan ise bu etkinlikleri gerçekleştiren teşkilatı ve personeli kapsamaktadır⁶.

Kolluk rejimi, bireylerin hareket serbestilerini kısıtlayan, birtakım koşullara bağlayan önleyici tedbirleri ve yaptırımları içermektedir. İdare, kolluk faaliyetleri ile bireylerin ve toplulukların toplum içindeki tutumlarını, davranışlarını denetlemekte ve gerektiğinde onların temel hak ve özgürlüklerini sınırlandırabilmektedir⁷. Kamu düzenini sağlamak ve korumak maksadıyla Anayasa ve kanunlar çerçevesinde temel hak ve özgürlükleri sınırlandıran kolluk işlemlerine kolluk tedbirleri denilmektedir. İdare, kolluk tedbirleri ile temel hak ve özgürlükleri sınırlandıran kanunları somut durumlara veya kişilere uygulayarak kolluk faaliyetlerinde bulunmaktadır⁸.

Kolluk tedbirleri önleyici olma vasfına ilaveten zorlayıcı ve bastırıcı niteliktedir. Anılan özellikler re'sen icra, zor kullanma ve yaptırım uygulama

---

³ Yıldırım/Çınarlı, s. 157.

⁴ Duran, s. 250; Sancakdar/Önüt/Us Doğan/Kasapoğlu Turhan/Seyhan, s. 759. “İdari kolluk, kamu makamları tarafından, kamu düzenini sağlamak maksadıyla kamu özgürlüklerine getirilen sınırlamalardır.” Giritli / Bilgen / Akgüner / Berk, s. 1147; “Kolluk, idarenin kamu düzenini sağlamak ve korumak için giriştiği tüm faaliyetleri ifade etmektedir.” Günday, s. 289; “Toplumsal yaşamın gerektirdiği düzenin sağlanması için idarenin bireylerin hürriyetlerine karışmasına, hürriyetlerin sınırlarını belirtmesine idari kolluk denir.” Tan, s. 402; “Kolluk, kamu makamları tarafından kamu düzenini korumak veya bozulduğu zaman yeniden tesis etmek amacıyla temel hak ve hürriyetlere getirilen sınırlamalar ve yasaklamalardır.” Atay, s. 338.

⁵ Giritli / Bilgen / Akgüner / Berk, s. 1147; Tan, s. 402.

⁶ Yıldırım/Çınarlı, s. 157; Atay, s. 337.

⁷ Günday, s. 289; Yıldırım/Yasin/Kaman/Özdemir/Üstün/Okay Tekinsoy, s. 543.

⁸ Günday, s. 290; Yıldırım/Yasin/Kaman/Özdemir/Üstün/Okay Tekinsoy, s. 566.

yetkilerinde kendisini göstermektedir. Kolluk tedbirlerine aykırı harekette bulunanlara kolluk makamlarınca idari yaptırımlar ya da adli merciler tarafından adli cezalar uygulanabilmekte; idari yaptırım yahut adli ceza öngörülme-yen vaziyetlerde de kanunun verdiği yetkiye dayanılarak kolluk güçleri tarafından re'sen ve zorla kolluk tedbirleri icra edilebilmektedir⁹. Kolluğun bastırıcı vasfı özellikle yaptırımlarda ortaya çıkmaktadır. Kolluk esasen önlemek için var olduğundan, bastırıcı işlev önleme fonksiyonunun tamamlayıcı unsuru olarak görülmelidir¹⁰. Kamu düzenini bozanlara yaptırım uygulanması, kamu düzeni bozulduktan sonra da kolluk görevinin devam ettiğini göstermektedir¹¹.

Anayasa'nın 13. maddesinde, temel hak ve hürriyetlerin özlerine dokunulmaksızın, sadece Anayasa'nın ilgili maddelerinde değinilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği kuralı getirilmiştir. Kolluk faaliyetleri ile temel hak ve özgürlüklere sınırlama getirilebildiği için bu sınırlama kanun ile yapılmalı, bir diğer ifade ile kolluk yetkisinin temeli kanuna dayanmalıdır¹². Haliyle kolluk faaliyetleri, kanunlar tarafından konulan genel ve objektif kuralların birel idari işlemler ile somut durumlara veya kişilere uygulanması suretiyle yürütülmelidir¹³.

Kanun haricinde, düzenleyici işlemler yapmak suretiyle idare temel hak ve özgürlüklere sınırlama getirme yetkisini haiz değildir. Bununla birlikte idarenin kamu düzenini sağlama yükümlülüğü doğrultusunda temel hak ve özgürlükleri ilk elden sınırlamamak kaydı ile kolluk alanında düzenleyici işlemler yapması mümkündür. Şöyle ki, bireylerin kamu düzenini tehdit edecek veya tehlikeye düşürecek eylemlerinin kanun koyucu tarafından öncesinde tüm detayları ile düzenlenmesi mümkün olamayacağı için kanunlarda çoğu zaman genel ilke ve esasların konulması ile yetinilmektedir. Bu gerekçe ile kamu düzenini tehlikeye düşüren, tehdit eden tutum ve davranışların

⁹ Yıldırım/Yasin/Kaman/Özdemir/Üstün/Okay Tekinsoy, s. 570.

¹⁰ Özay, s. 950.

¹¹ Akyılmaz/Sezginer/Kaya, 2023, s. 627.

¹² Bireylerin temel hak ve özgürlükleri anayasal güvenceye bağlanmış olduğundan bunların sınırlanmasını yahut kısıtlanmasını zorunlu kılan kolluk yetkilerinin yasama organı tarafından saptanması gerekir. Bkz. Duran, s. 248; Giritli / Bilgen / Akgüner / Berk, s. 1147; Tan, s. 446.

¹³ Günday, s. 290. Kolluk gücünün kullanımında kanunların belli durumlara ve bireylere uygulanması meselesinin idareye düşen önemli bir görev olduğu görüşü için bkz. Duran, s. 248.

ayrıntıları idarenin düzenleyici işlemleri ile belirlenebilmektedir¹⁴. Ancak bu durumda düzenleyici kolluk işlemlerinin kanunun yetkisi dahilinde olması yahut kanunu daraltıcı nitelik taşıması gerektiği unutulmamalıdır¹⁵.

Diğer taraftan, getirilecek kanuni düzenlemelerin de idarenin kişisel görüşüne ve takdirine dayanan keyfî uygulamaları mümkün mertebe ortadan kaldıracak şekilde olması gerekmektedir. Söz gelimi, kamu düzeni yahut gecikmesinde sakınca bulunan haller terimleri idare içinde kişisel görüşe ve anlayışa göre şekil alabilecek türden, öznel yoruma açık olmaları sebebiyle kesin çizgilerle belirlenmeleri ve sınırlanmaları gereken kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁶. Bu husus Anayasa Mahkemesi tarafından da “... *millî güvenlik ve kamu düzeni uygulayıcıların kişisel görüş ve anlayışlarına göre genişleyebilecek, öznel yorumlara elverişli, bu nedenle de keyfiliğe dek varabilir çeşitli ve aşamalı uygulamalara yol açacak genel kavramlardır. Gecikmede sakınca bulunan haller de en az o kavramlar kadar kesin ve keskin çizgilerle belli edilmesi, sınırlanması zorunlu bulunan bir deyimdir.*” denilmek suretiyle vurgulanmıştır¹⁷.

B. İdari Kolluğun Amacı: Kamu Düzeni

Kolluk kuvveti ancak belirli bir amaç için kullanılabilir ve bu amacın varlığı kolluk kuvvetini meşru hale getirmektedir. Kullanılan cebrin ve kuvvetin hukuki mahiyeti ile yürütülen faaliyetin kolluk rejimine tabi olup olmayacağı da yine bu amaç doğrultusunda tespit edilir. Dolayısıyla kolluk faaliyetleri açısından amaç unsurunun önemi büyüktür. Kolluk faaliyetleri ile kamu düzeninin sağlanması ve korunması amaçlanmaktadır¹⁸. İdare, kamu düzenini sağlamak, korumak, kamu düzeninin bozulmasını önlemek ve bozulması durumunda da eski hale getirmek amacıyla kolluk faaliyetlerinde bulunmaktadır¹⁹.

Anayasa’nın 5. maddesinde sayılan Devletin temel amaç ve görevlerinin yerine getirilmesi ancak kamu düzeninin sağlanması ile mümkün hale

---

¹⁴ Günday, s. 304.

¹⁵ Giritli / Bilgen / Akgüner / Berk, s. 1147-1148.

¹⁶ Tan, s. 445.

¹⁷ AYM, T. 25.04.1974, E. 1973/41, K. 1974/13, RG. 14.09.1974-15006.

¹⁸ Onar, s. 1479; Özey, s. 949; Günday, s. 290; Tan, s. 403; Akyılmaz/Sezginer/Kaya, 2023, s. 620; Gözler/Kaplan, s. 524.

¹⁹ Akyılmaz/Sezginer/Kaya, 2023, s. 614.

gelebilir²⁰. İdare, kolluk gücü sayesinde kişilerin toplum içindeki tutum ve davranışlarını izleyip denetleyerek kamu düzenini temin eder. Bir düzenin kamusal nitelik taşıması için zarar görmeleri halinde toplumun tümüne etki edecek belirsiz sayıda insandan oluşan bir topluluğun söz konusu olması gerekir²¹.

Tüm idari faaliyetlerde genel amaç kamu yararını sağlamak olmakla birlikte kolluk faaliyetlerinin ve işlemlerinin amacı olan kamu düzeni, kamu yararına göre daha dar ve özel bir amaç niteliğini barındırmaktadır. Kolluk, kamu düzenini gerçekleştirerek kamu yararını sağlamaktadır²². Kolluk gücü açısından kamu düzeni, toplumun dışsal ve maddi durumunu ifade eder. Bu bakımdan kamu düzeni, umumi veya umuma açık yerlerde bireylerin ve toplumun güvenlik, dirlik ve esenlik içinde ve sağlıklı bir şekilde yaşamlarını sürdürmeleri halidir²³. Anayasa Mahkemesi tarafından verilen bir kararda kamu düzeni ile memleket güvenliği de dahil olmak üzere toplumun her alanda düzenini sağlayan kuralların hedef tutulduğu, söz konusu kuralların bozulması halinde kamu düzeninin de bozulacağı ifade edilmiş; kararın devamında kavramın sözlük anlamına da vurguda bulunularak, kamu düzeninin toplumun her alandaki düzeninin temelini oluşturan bütün kuralları kapsadığı belirtilmiştir²⁴.

Kamu düzeni, bireyler üzerinde olumsuz etkiler doğuran bir düzenleme ve yaptırım gücü ile gerçekleşebilir. Bu yönüyle kolluk yetkisi esasen idarenin bireylere ve topluluklara yönelttiği emir ve yasaklar şeklinde teşekkül eder. İdare, emir ve yasaklara uyulmasını izler, gerektiğinde kuvvet kullanarak kamu düzenine aykırı durum ve eylemleri önler ve ortadan kaldırır²⁵. Kolluk fonksiyonun ifası ancak kamu düzeninde beliren tehlikeye bağlı olduğuna göre,

²⁰ Çağlayan, s. 28. Ayrıca bkz. Çakmak, s. 302.

²¹ Yıldırım/Yasin/Kaman/Özdemir/Üstün/Okay Tekinsoy, s. 544; Okay Tekinsoy, s. 16.

²² Yıldırım/Yasin/Kaman/Özdemir/Üstün/Okay Tekinsoy, s. 543. Kamu düzeninin sağlanmasında kamu yararının olduğu şeklindeki görüşü için bkz. Çakmak, s. 302.

²³ Duran, s. 248, 249; Günday, s. 290; Atay, s. 341.

²⁴ AYM, T. 28.01.1964, E. 1963/128, K. 1964/8, RG. 17.04.1964-11685. Bahsi geçen karara Yüksek Mahkeme'nin başka kararlarında da atıfta bulunulmaktadır. "...Anayasa Mahkemesi'nin bir kararında da belirtildiği gibi, kamu düzeni deyimi, belli edilmesi güç bir anlam taşımakla birlikte, toplumun huzur ve sükûnunun sağlanmasını, devletin ve devlet teşkilâtının korunmasını amaç alan her şeyi ifade eder. Bir başka deyimle toplumun her alandaki düzeninin temelini oluşturan bütün kuralları kapsar." AYM, T. 22.11.1976, E. 1976/27, K. 1976/51, RG. 16.05.1977-15939.

²⁵ Duran, s. 249; Günday, s. 289.

kolluğun müdahalesi mutlak olmayıp, böyle bir tehlikenin varlığına bağlıdır. Alınacak tedbirin şiddeti, genişliği ve etkisi de kamu düzeninin sağlanması ve korunması amacına hizmet edecek oranda olmalıdır. Bu karakterinden ötürü kolluk etkinliklerinde konu unsuru amaç unsuruna göre değişecektir. Kamu düzeni açısından tehlike oluşturan bir durum karşısında bazen hafif bir tedbirin alınması kamu düzenini sağladığı halde yeri geldiğinde daha ağır bir tedbirin alınması icap edebilecektir²⁶.

C. Kamu Düzeninin Unsurları

1. Geleneksel Unsurlar

Genel idari kolluk görevinin amacı, güvenlik, dirlik ve esenlik ile sağlık unsurlarından oluşan kamu düzenini gerçekleştirmektir. Bir başka deyişle kolluk yetkisi, kamu güvenliği, kamunun esenliği ve kamu sağlığı amacı ile kullanılabilir. Kamu hürriyetleri ancak bu amaçla kısıtlanabilir²⁷.

Bireylerin genel ve sürekli ihtiyaçlarının başında güvenlik gelmektedir. Emniyet ve asayiş olarak da adlandırılan genel güvenlik; kişilerin gerek umumi gerekse umuma açık yerlerde herhangi bir zorlamaya, engellemeye, saldırıya, kazaya maruz kalmadan hareket etmeleri veya bulunmaları, can ve mal güvenlikleri için endişe duymamaları ve bu yönde inanç ve kanaat sahibi olmalarıdır²⁸. Bir diğer ifadeyle güvenlik, bireylerin can ve mallarına zarar verebilecek tehlikelerin ve tehditlerin bulunmaması anlamına gelmektedir²⁹.

Huzur ve sükûn olarak da adlandırılan dirlik ve esenlik, bireylerin toz, duman, koku, gürültü, ışık vb. dış etkenlerle rahattan ve huzurdan yoksun bırakılmamalarıdır³⁰. Hayatın olağan akışına olumsuz yönde tesir edebilecek her türlü düzensizliğin ve karışıklığın yokluğunu ifade eder³¹. Toplum halinde yaşayışın alışılacıklaşmış düzensizliklerini aşan her türlü rahatsızlıkların, düzen bozukluklarının önlenmesi ve giderilmesi amacını taşır³².

---

²⁶ Onar, s. 1485, 1486.

²⁷ Tan, s. 403; Akyılmaz/Sezginer/Kaya, 2023, s. 629; Gözler/Kaplan, s. 525.

²⁸ Duran, s. 254; Sancakdar/Önüt/Us Doğan/Kasapoğlu Turhan/Seyhan, s. 762.

²⁹ Günday, s. 292; Yıldırım/Çınarlı, s. 160; Atay, s. 343.

³⁰ Duran, s. 254, 255.

³¹ Günday, s. 292; Yıldırım/Yasin/Kaman/Özdemir/Üstün/Okay Tekinsoy, s. 544; Akyılmaz/Sezginer/Kaya, 2023, s. 622; Okay Tekinsoy, s. 41.

³² Atay, s. 344.

Toplunun, hayvanların ve bitkilerin bulaşıcı ve yaygın hastalıklardan korunması ve toplumsal yaşamın sağlık koşulları içinde idame ettirilmesi genel sağlığı ifade etmektedir. Haliyle genel sağlığın korunmasına yönelik önlemler insanlar, hayvanlar, bitkiler ve hatta taşınır ve taşınmaz mallar üzerinde tatbik edilebilir³³.

Kamu düzeninin aslında bu üç öğeden ibaret olduğu kabul edilmekle birlikte maddi dış düzeni tehlikeye sokması kesin olan bireylerin fikri ve ahlaki tutum ve davranışlarının açığa çıkması durumunda da idari kolluğa müdahale yetkisi tanınmaktadır. Zira ahlak anlayışının dış dünyaya yansması toplumun maddi dış düzenini bozarsa kamu düzeni ile ilgili kabul edilerek kolluk faaliyetinin yetki alanına girmektedir³⁴. İdarenin bu müdahalesi, kişilerin inanç ve düşüncelerini düzenleme ve denetleme yetkilerini içermemeli, bunların kamu düzenini bozacak şekilde dışa yansması ile meydana gelebilecek tutum ve davranışları önleme ve kaldırmadan ibaret olmalıdır³⁵.

2. Kamu Düzeninin Zenginleşen İçeriği: Modern Unsurlar

Zaman içinde kamu düzeni kavramı zenginleşmiş ve içerik bakımından genişlemiştir³⁶. Toplunun maddi düzenine doğrudan veya dolaylı olarak etki eden doğa ve çevre, ekonomi, estetik gibi konular çeşitli sorunları da beraberinde getirmelerinden ötürü kamu düzeni gözetilerek idari kolluk faaliyetinin kapsamına alınmışlardır. Bunun sonucunda çeşitli alanlar ile kamu düzeni birlikte kullanılmış ve ekolojik kamu düzeni, ekonomik kamu düzeni, estetik kamu düzeni gibi kavramlar hukuk terminolojisinde yerini almıştır³⁷.

Çalışma konusu olan kamusal estetik terimi yerine öğretide estetik kamu düzeni ya da genel estetik terimleri de tercih edilmektedir³⁸. Estetiğin idare tarafından korunmasının kamu düzeninin bir bileşeni olması düşüncesinin

³³ Akyılmaz/Sezginer/Kaya, 2023, s. 623, 624. Yeri gelmişken belirtmek gerekir ki kamu düzeninin bir unsuru olan genel sağlık, toplumun bir bütün halinde bulaşıcı ve yaygın hastalıklardan uzak tutulması, bu türden bir hastalık tehdidinin hiç ortaya çıkmaması anlamına gelir. Her bireyin ayrı ayrı tedavi edilerek hastalıklardan kurtarılması sağlık kamu hizmetinin konusu ve amacıdır. Bu konudaki açıklamaları için bkz. Duran, s. 255; Günday, s. 293; Akyılmaz/Sezginer/Kaya, 2023, s. 623.

³⁴ Akyılmaz/Sezginer/Kaya, 2023, s. 625; Çağlayan, s. 28.

³⁵ Duran, s. 255; Tan, s. 404; Yıldırım/Çınarlı, s. 161.

³⁶ Tan, s. 405; Kalabalık, 2024, s. 266.

³⁷ Yıldırım/Yasin/Kaman/Özdemir/Üstün/Okay Tekinsoy, s. 548.

³⁸ Bu şekilde kullanıma örnek olarak bkz. Çağlayan, s. 33; Kalabalık, 2024, s. 267; Akıncı, s. 150.

altında kamu yararına dayalı bir estetik düzenin sağlanması fikri yatmaktadır. Zira estetiğin bozulması bir toplumun yalnızca maddi değil, aynı zamanda kültürel ve manevi mirasının da zarara uğramasına ve bundan dolayı toplumda rahatsızlık duyulmasına yol açabilecek, bunun sonucunda kamu düzeni tehlikeye düşebilecektir³⁹. Esasında kamu düzeninin içeriğindeki bu zenginleşme, çağımızda karşılaşılan sosyal, ekonomik, siyasi ve doğal yapıdaki değişim ve gelişim neticesinde ortaya çıkan ihtiyaçların ve düşüncelerin bir yansıması olup, kamu düzeninin geleneksel unsurlarına giren konuların ayrıntılı ve ayrı bir şekilde düzenlenmesini ifade etmektedir⁴⁰. Bunun neticesinde kentsel estetiğin, mimari güzelliğin ve sanatın, ahengin, tarihi ve kültürel dokunun, doğal çevrenin, maddi ve manevi entelektüel mirasın korunması hususları, kamu düzeninin geleneksel unsurları ile bağlantılı ve tamamlayıcı olarak kamusal estetik faaliyetleri içinde yer almaktadır⁴¹. Kamusal estetiğin sağlanması ve korunması için yürütülen idari faaliyetler, nitelik itibarıyla idari kolluk faaliyetleri arasında bulunmaktadır.

Genel idari kolluğun amacının güvenlik, dirlik ve esenlik ile sağlık unsurlarından oluşan kamu düzenini gerçekleştirmek olduğundan öncesinde bahsedilmişti. Genel kolluğun amaçlarından bir ya da birkaçına yönelik olmakla birlikte yasaların farklı bir hukuki düzene bağlı kıldığı kolluk etkinlikleri ile genel kolluğun taşıdığı amaçların haricinde bir düzenin sağlanması için yürütülen kolluk etkinliklerine özel idari kolluk denilmektedir. Görüldüğü üzere özel idari kolluğun amacı genel idari kolluk ile aynı olabileceği gibi farklılık da arz edebilir. Bu niteliklerinden ötürü özel idari kolluk türleri yetki alanlarına göre çeşitlilik göstermektedir⁴². Özel idari kolluk, özel kanunlara göre kurulup belirli görevleri icra ettiği için özel idari kolluğun görev alanı daha kısıtlıdır ve uzmanlık gerektirmektedir⁴³.

Kamusal estetiğe ilişkin yasal düzenlemeler de çoğunlukla özel idari kolluk alanına giren kültür ve tabiat varlıklarının korunması ile imar kolluğu konularında karşımıza çıkmakta, ayrıca kentsel dönüşüm uygulamalarında da bunun örneklerine rastlanmaktadır⁴⁴. Kentsel dönüşüm içinde değerlendirilen

---

³⁹ Amorosi, s. 18, 19.

⁴⁰ Okay Tekinsoy, s. 107.

⁴¹ Kalabalık, 2024, s. 267.

⁴² Yıldırım/Çınarlı, s. 176, 177. Ayrıca bkz. Ulusoy, s. 568.

⁴³ Akyılmaz/Sezginer/Kaya, 2023, s. 631.

⁴⁴ Okay Tekinsoy, s. 145. Ayrıca bkz. Akıncı, s. 151.

kentsel koruma ile kültürel ve doğal varlıkların korunması hedeflenmektedir⁴⁵. Kentsel dönüşümün amaçları arasında kentlerin zamanla eskiyen kısımlarının yeniden düzenlenmesi ve değiştirilmesi de bulunmaktadır. Güvenlik açısından da risk barındıran eski yapıların estetik olarak yenilenmeleri de gerekebilir⁴⁶. Yapıların estetik kamu düzeni açısından yenilenmesi kolluk faaliyeti olarak nitelendirilmektedir⁴⁷. Bunun dışında idarenin ilgili kamu malının niteliğinden kaynaklanan kimi kolluk yetkileri ile donatılması da söz konusu olabilir. Bazı durumlarda mevzuat aracılığıyla bu tür kolluk yetkilerinin verilmesi ilgili kamu malının korunabilmesi noktasında zorunluluk taşımaktadır⁴⁸. Mesela anı evi olarak ziyarete açılan tarihi bir köşkün bu vasfının korunabilmesi, gelecek nesillere aktarılabilmesi ve tarihi değeri ile estetiğinin muhafaza edilebilmesi için idare tarafından önleyici, engelleyici tedbirlerin alınması mümkündür.

II. KAMU DÜZENİ KURAMINAYENİLİKÇİ BİR YAKLAŞIM: KAMUSAL ESTETİK

A. Kent Estetiği ve Kamusal Estetik Kavramları

1. Kent Estetiği Kavramı

Kentler, bireylerin mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak maksadıyla devamlı etkileşim halinde bulundukları sosyal, fiziki ve kültürel alanlardır⁴⁹. Kentler, kontrol etmenin güç olduğu, son derece karmaşık, kültürel çeşitliliğe sahip, doğal ve suni unsurları bünyesinde barındıran alanlardır. Dolayısıyla kentlerde sorunlar da çok boyutlu yaşanmaktadır⁵⁰. Kentlerde yaşayan kişi sayısının gösterdiği hızlı artış doğrultusunda kentleşme de hızlı bir şekilde gerçekleşmektedir. Aşırı nüfus artışı ve hızlı kentleşme hareketleri, kentleşmenin sağlıklı ve plansız hale bürünmesine yol açmaktadır⁵¹. Oysa kentleşmenin, ana işlevi bölgenin ve taşınmaz malların şekillendirilmesi olan kentsel planlama doğrultusunda ortaya çıkması gerekir⁵². Ne var ki bu hızlı gidişatın akabinde kentler, kent fonksiyonlarından gitgide uzaklaşarak aşırı

⁴⁵ Üstün, s. 7.

⁴⁶ Yasin, s. 109.

⁴⁷ Çaptuğ, s. 21.

⁴⁸ Avcı / Yavuzdoğan, s. 18.

⁴⁹ Bozkurt/Ayfer, s. 145.

⁵⁰ Gülan, s. 297.

⁵¹ Alica, s. 29; Yasin, s. 135.

⁵² Lopilato, s. 1427.

nüfus yığılmalarının ve birtakım çevresel sorunların ortaya çıktığı mekânlar haline gelmeye başlamıştır⁵³. Kent estetiğinin ya da bir başka kullanışla kentsel estetiğin bozulması da bu sorunlardan bir diğeridir. Kentsel mekânların yanlış ve aşırı kullanımı, açık alanlardaki tasarım eksikliği, çarpık yapılaşma görüntü kirliliğine neden olmaktadır⁵⁴. Hâlbuki güzel şehirler yaşanabilir olmalı; yaşanabilir bir şehir de aynı zamanda güzel olmalıdır⁵⁵. Bunu sağlayacak vasıtalardan biri olan kentsel planlamanın gerçekleştirilmesine yönelik idare, kural koyucu ve emredici nitelikte işlemler yapabilme yetkisini haizdir⁵⁶. Ancak bir yasal düzenleme olarak estetiğin yayımı yirminci yüzyılın ortalarına kadar gerçekleşmemiştir⁵⁷.

Yunanca'da algı, duyu manalarını taşıyan aisthesis, aisthetikos sözcüklerinden gelen estetik kavramı, insanın duyu, duyum ve algı yolu ile güzel olanı kavraması, güzelliğin birey zihninde ve duygularında canlandığı etki, güzel olanın algılanması ile ilgili şey olarak tanımlanmaktadır⁵⁸. Güzel olma algısı ile değerlendirildiği için estetik bilinci kişiye, zamana, topluma göre değişen öznel bir kavramdır⁵⁹. Öyle ki kent estetiği algısında söz gelimi güneş ışığının dahi önemi büyüktür. Estetik fikrin oluşumunda gölgeli meydanların algısı, güneş ışığıyla aydınlanan meydanlardan çok farklıdır⁶⁰. Benzer şekilde, bir mekânın algısı, öncesinde ve sonrasında deneyimlenen mekânlara göre de değişebilmektedir⁶¹.

Ekonomi, sosyo-kültürel yapı, toplumsal değerler, teknoloji, yaşam biçimleri ile kentsel politikalar doğrudan kentsel biçimlenmeye ve kentin

---

⁵³ Bozkurt/Ayfer, s. 145. Şehirlerin hızlı şekilde büyümesine çarpan etkisi yaratan sanayileşme, yaşanabilirlik ölçütlerinde ise olumsuz etkilere yol açmaktadır. Bu olumsuz etkiler beraberinde kente ilişkin çok sayıda kaygı yaratmaktadır. Bu kaygılardan biri de estetik kaygısıdır. Bkz. Akpınar/Atmaca Can, s. 116.

⁵⁴ Karatepe, s. 1054.

⁵⁵ Niu, s. 496.

⁵⁶ Lopilato, s. 1427.

⁵⁷ Rubin, s. 342.

⁵⁸ Erdoğan, s. 73. Estetik, insanda güzel duygusu uyandıran, güzellik duygusuna uygun olan, içinde bulunan mekânın psiko fiziksel niteliğine vurgu yapan görsel uyumu ve güzelliği ifade eder. Bkz. Akıncı, s. 150.

⁵⁹ Sancakdar, 2012, s. 44; Boz, 2022, s. 95. Ayrıca bkz. Akıncı, s. 150.

⁶⁰ Garcia-Domenech, s. 60. Ayrıca bkz. de Sousa Vianna, s. 256.

⁶¹ de Sousa Vianna, s. 256.

makro formunun belirlenmesine tesir etmektedir⁶². Modern bir kentin bir yandan orijinal görünümünü koruyabilmesi, diğer taraftan da modern yaşamın taleplerini karşılayabilecek şekilde gelişmesi beklenir. Bu durumda sadece eski binaları yıkıp yeniden inşa etmek veya şehri adeta mumya gibi korumak doğru bir tercih olmayacaktır. Burada dengeyi sağlayabilecek etmen, estetik bakış açısıdır⁶³. Kent estetiği, estetik ilke ve kurallarının kent ölçeğinde uygulanmasıdır⁶⁴. Kent estetiği, ortak bir kültürü, mekânı ve zamanı yansıtan toplumun tercihlerinin ve beğeni yargısının yansımasıdır⁶⁵.

Kentsel estetik, hem üst ölçekte hem de alt ölçekte algılanmaktadır. Genel anlamda dışarıdan bütün olarak bakıldığında kentin görüntüsü ve silüeti kapsamında algılananlar makro estetik değerleri betimlerken, içinde bulunan çevrede daha çok detaylarda doku, renk, ışık, malzeme ile ilgili algılananlar ise kentin mikro estetik değerlerdir⁶⁶. Bir disiplin olarak gelişimini sürdüren kent estetiği, salt göze hitap ederek görsel ve biçimsel değerlere indirgenen bir güzellikle tanımlanamayıp, aynı anda yerin ruhunun olduğu kadar sosyal dokunun çeşitliliğinin ve sürdürülebilirliğinin muhafazasını içeren değerleri de kapsamaktadır⁶⁷. Kent estetiği, kamusal alanın estetiğini de yaratmaktadır⁶⁸. İkisi arasındaki etkileşim, estetik kamu düzeninin tesisinde kendini göstermektedir. Özellikle insan eliyle şekillenen yaşam ortamında estetikten uzak, çirkin görüntülerin varlığı idarenin müdahalesini zorunlu kılmaktadır. Bunun neticesinde estetik, günümüzde hukuki bir kavram ve ölçüt olarak idarenin denetim faaliyetlerinin bir parçası haline gelmiştir⁶⁹.

Sırası gelmişken kent estetiğini sağlamaya yönelik idari faaliyetlerin hukuki niteliğine de değinilmelidir. İdarece kent estetiğini temin için yapılan işler kamusal estetiğin tesisine aracılık eden kolluk faaliyetleri olabileceği gibi kamu hizmeti şeklinde de sunulabilir. Burada etkinliğin idari kolluk faaliyeti içinde görülüp görülemeyeceğinin tespitinde, kolluk faaliyetlerinin kamu düzeninin sağlanması ve korunması amacıyla bireylerin tutum ve

⁶² Erdoğan, s. 73.

⁶³ Niu, s. 493.

⁶⁴ Sancakdar, 2014, s. 455.

⁶⁵ Akpınar/Atmaca Can, s. 120.

⁶⁶ Erdoğan, s. 77.

⁶⁷ Akpınar/Atmaca Can, s. 116.

⁶⁸ Keskinok, s. 18.

⁶⁹ Akıncı, s. 150.

davranışlarının izlenmesi, düzenlenmesi ve aykırı durumların önlenmesi, engellenmesi işlevi doğrultusunda esasen idarenin yönelttiği emir ve yasaklar biçiminde ortaya çıkması ile temel hak ve özgürlüklere müdahale içermesi hususları gözetilerek bir karara varılabilir. Aksi takdirde faaliyetin kamu hizmeti olma ihtimali gündeme gelebilir. Şu durumda, idarenin yürüttüğü kent estetiğini sağlama girişimi şayet kamusal estetiğin sağlanmasından ve korunmasından ziyade iki sokak arasındaki eski bir merdivenin rengârenk boyanması örneğinde olduğu gibi, bir mekânı güzelleştirmek, bir yeri bayındır hale getirmek, ihya etmek vb. amaçlarla hizmet kavramına uygun biçimde sunulmuş ise etkinliğin artık kamu hizmeti sayılması gerektiği söylenebilir⁷⁰. Buna mukabil, bir belediyenin ya da valiliğin güzel bir görünüm sağlamak ve yapılar arasında ahenk oluşturmak düşüncesiyle bina dış cephe boyası için belli bir rengi veya çatı malzemesinin nasıl olacağını kararlaştırması halinde ise kamusal estetiği sağlamaya dönük bir kolluk işleminden bahsedilecektir.

2. Kamusal Estetik Kavramı

Günümüzde kamu düzeninin unsurlarını belirlemede geleneksel anlayışla beraber modern anlayış da gözetilmektedir⁷¹. Kamusal estetiğin sağlanması ve korunması da bu anlayışın bir tezahürüdür. Zaten başlı başına bir düzen ve uyum içererek toplumsal barışa da katkı sunan estetik, içsel karakterinden ötürü kamu düzeni kavramının kendisini de kapsayacak formda genişlemesine olanak tanımaktadır. Buna paralel olarak estetik görünümün korunması konusunda idareye daha ileri ve spesifik bir görev yüklenerek, idarenin karayolu üzerinde seyredenlerin fiziksel bütünlüklerini güvence altına aldığı kadar yoldan geçenlerin sanatsal duygularını da koruması gerektiği belirtilmektedir⁷². Bu görüşün dayanağı olarak insanın maddi hayatının yanı sıra varlığının ayrılmaz unsurlarını oluşturan ahlaki, fikri ve manevi hayatının da korunması hakkına sahip olduğu yargısı ileri sürülmektedir⁷³.

Genel olarak insanı çevreleyen mimari, kent ve çevrenin güzelleştirilmesi, göze hoş gelen bir görünüme kavuşturulması, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması, çirkinleştirilmelerinin engellenmesi kamusal estetiği ifade etmektedir⁷⁴. Buna yönelik kolluk faaliyetleri yürüten idare, çevrede

---

⁷⁰ Bu konudaki açıklamaları için bkz. Akkaya, s. 114, 115.

⁷¹ Yıldırım/Çınarlı, s. 159. Ayrıca bkz. Gözler/Kaplan, s. 526.

⁷² Amorosi, s. 19.

⁷³ Amorosi, s. 19.

⁷⁴ Çağlayan, s. 33.

görüntü kirliliği oluşturan etmenleri önleme, çevre ve kent estetiğini gözeterek görüntü kirliliğini ortadan kaldırma, düzenleme yapma ve ihlal karşısında idari yaptırım uygulama yetkilerine sahiptir. Hukuki bir kavram olarak kamusal estetiği toplumun yaygın estetik anlayışından ayıran en önemli faktör, kamusal estetiğin yaptırım gücüne dayanmasıdır⁷⁵. İdarenin, mimari dokunun ve kent kimliğinin korunması kapsamında tedbirler alması da kamusal estetiği sağlama amacına yönelik kolluk faaliyetleri arasında bulunmaktadır. Somut olarak bakıldığında, cadde ve sokaklarda görüntü kirliliği yaratan işletmelerin astıkları tabelalara ilişkin boyut ve renk standartlarının getirilmesi kamusal estetiğin tasarımına yönelik bir harekettir. Belediyelerin, İmar Kanunu'nun 21/4. maddesi gereğince sokaktaki tüm evlerin dış cephelerinin aynı renge boyanması şeklinde aldığı kolluk kararı yine kamusal estetiği sağlamaya yönelik bir idari tasarruftur⁷⁶. İdare, kamusal estetiği sağlamak için yaptığı uygulamalar ile aynı zamanda kent estetiğini de gerçekleştirmeye yönelik adımlar atmaktadır.

Şehircilik açısından imar mevzuatı temel rolü üstlenmektedir⁷⁷. İmar mevzuatı ve imar planları estetik şehirlerin ve kamusal estetiğin alt yapısını sağlar. İmar mevzuatı ve imar planları ile yapı yaklaşma – çekme mesafeleri, yükseklik ve parsel oturumları ile dış cephe bakımından bir düzen getirilerek, yapıların taslak bir plan ve mimari tasarım üzerine inşası kurgulanmaktadır. Mevzuat ve imar planları ile kişi yoğunluğuna ve yapı yoğunluğuna sınırlar çizilmesinin gerekçelerinden biri de estetiğin sağlanmasıdır. İşin gereği, yapılaşma kuralları ile çevrenin mimari tasarım boyutunu oluşturan kimi estetik kurallara da riayet edilmektedir. Bir başka ifadeyle, çevreye şekil vermenin mimari tasarım boyutu dolayısıyla iki boyutlu dış kontür olarak adlandırılan silüetin estetik bir görünümde olması da göz önünde tutulmaktadır. Elbette mevzubahis estetik görünüş, herhangi bir kimsenin kendisince tahayyül ettiği estetiği değil, mevzuatın kabul ettiği, yönetmelik ve plan kuralları ile belirlenen, onaylı plan ve projelerle hayat bulmuş yasal estetikdir. Ayrıca bir yapı inşa edilmeden önce tıpkı imar planı gibi temelde bir müellif eseri olan ve hâliyle estetik içeren mimari projesi hazırlanmaktadır⁷⁸.

Kamusal estetiğin nasıl sağlanabileceğine dair karşılaşma olasılığı

⁷⁵ Boz, 2022, s. 95, 96.

⁷⁶ Kalabalık, 2024, s. 267; Gözler/Kaplan, s. 526.

⁷⁷ Gülan, s. 297.

⁷⁸ Konya BİM, 2. İDD, T. 09.06.2020, E. 2019/2460, K. 2020/863.

bulunan her somut olay için kesin ve net kurallar belirlemek zor görünse de bu konuda yapılar için kat yüksekliği, reklam tabelaları için tabela boyutları gibi ölçülebilir, nesnel değerler kullanılarak yahut yapı yasakları getirilerek çözümler üretilebilmektedir. Başkaca, Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği'nin 30/7. maddesine göre belediyeler, il özel idareleri ve ilgili mevzuatları uyarınca plan yapma, yaptırma ve onaylama yetkisine sahip kurum ve kuruluşlar, mekânın anlam ve kimlik kazanmasını, yapıların uyum içinde ve bütünlük oluşturacak şekilde düzenlenmesini, estetik ve sanat değerinin yükseltilmesini amaçlayan tavsiye niteliğinde kentsel tasarım rehberleri hazırlayabilmektedir. Ancak Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'nin elektronik haberleşme istasyonlarının kurulabilmesi için diğer koşullara ilaveten, istasyonların tasarımının kent ve yapı estetiği ile uyumlu olması şartını arayan 62/4. maddesi örneğinde olduğu gibi, kent ve yapı estetiği ile uyumun tespiti kimi teknik değerlendirmelerin yanında öznel değerlendirmelere de açık durabilmektedir. Burada estetiğe ilişkin evrensel ölçütler ile bu ölçütlere ters düşmeyen yerel kabulleri de düşünerek, yasaların çizdiği çerçeveye uygun şekilde nitelik tespiti yapılabilir. Bu tespitin yapılması kolay değildir elbette⁷⁹. Mukayese edildiğinde, bir çevrenin ya da mevcut bir yapının görsel olarak estetikten yoksun olduğunu belirlemek, onun nasıl estetik olabileceğini betimlemekten daha kolay gelebilmektedir. Çirkin ve görüntü kirliliği gibi ifadeler bu meyanda Danıştay içtihatlarında da rastlanabilmektedir⁸⁰. Kentlerin hoş görünmeleri, tıpkı diğer güzel şeyler gibi insanlara mutluluk ve haz vermektedir⁸¹. Kamusal alanın estetik kalitesi, insanların sosyal algılarını iyileştirerek onu kullanmaya ve yaşamaya teşvik eder⁸². Estetiğin bozulması, zarar görmesi ihtimalinde toplumsal rahatsızlıkların doğması olasıdır⁸³.

⁷⁹ Normatif bir değerlendirmeye tabi tutulması güç olan estetik kavramı açısından hukuki kurum ve kavramlar nesnel ölçütlere imkân tanımadıkça sağlıklı bir hukuksal değerlendirmenin yapılması da zordur. Ancak tam olarak karşılamasa da ortalama bir mantık ve algı düzeyi ile öznel nitelik taşıyan algıların ne vakit ve hangi ölçüde bir uyum yahut uyumsuzluk yarattığına ilişkin ölçütler oluşturulabilir. Bu yolla dış cephe kaplaması dökülmüş bir bina örneğinde olduğu gibi dışa yansıyan kimi fiil ya da durumların çirkinlik oluşturduğu söylenebilir. Bkz. Akıncı, s. 150.

⁸⁰ “...görüntü kirliliği oluşturan hangar görünümlü çirkin yapılar” D. 6. D, T. 20.10.2009, E. 2007/9549, K. 2009/10036; “...iş hanının dış cephesinin bakımsız olduğu ve bu haliyle görüntü kirliliğine sebebiyet vererek şehrin estetik görünümünü bozduğu” D. 6. D, T. 23.06.2010, E. 2008/7984, K. 2010/6639.

⁸¹ Kalabalık, 2023, s. 571; Boz, 2022, s. 96.

⁸² Garcia-Domenech, s. 63. Ayrıca bkz. de Sousa Vianna, s. 255.

⁸³ Amorosi, s. 19.

Estetik olmayan çevrenin yarattığı fizyolojik ve psikolojik birtakım olumsuz etkilerin engellenmesine ilaveten, kamusal estetiğin taşınmaz mal değerlerinin korunması ile kentlerin çirkinleşmesinin önlenmesi gibi amaçlar gütmesi de hesaba katıldığında kamusal estetiğin korunmaması halinde kamu düzeninin bozulabileceğini söylemek işten bile değildir⁸⁴.

Bir yapının kullanışlı oluşu onun fonksiyonel anlamda niteliğini ve üstünlüğünü tayin ederken, yapının görsel açıdan kişilerin zihninde canlandırdığı keyif onun estetik kalitesini belirlemektedir⁸⁵. Yapıların gerek tek başına gerekse birlikte ortaya çıkardıkları çevrenin yalnızca işlevsel olarak değil, aynı zamanda estetik boyutuyla da kalitesinin de olması gerekir. Çünkü bir yapının, sokağın veya kentin kullanıcıları mekânı önce görsel olarak algılarlar ve diğer özelliklerden önce estetik kalite yapı, sokak ya da kent hakkında kişideki ilk izlenimi oluşturur⁸⁶. Dolayısıyla bir yapının ya da kentin estetik kalitesi ele alınırken onun görseelliği öne çıkmaktadır. Yapıları, kentleri algımlarken tasarımın kullanışlılığı, güvenilirliği ve estetik kalitesi en başta görsel olarak analiz edilmektedir⁸⁷. Bir yapı ve hatta bütün olarak kent hakkında sahip olunan ilk fikirler onun estetik kalitesinden kaynaklanacağından kamusal estetiğin sağlanması ve korunması bu yönüyle de önem taşımaktadır.

B. Kamusal Estetiğin Sağlanması ve Korunması

1. Pozitif Temeller Üzerinden Kamusal Estetiğe İlişkin Değerlendirmeler

a. Anayasa kapsamında değerlendirme

Anayasa’da kamusal estetiğe dair doğrudan bir hüküm bulunmamakla birlikte Anayasa’nın 56. maddesinde yer verilen çevrenin geliştirilmesine, çevre sağlığının korunmasına, çevre kirliliğinin önlenmesine, herkesin hayatını beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamaya ilişkin hüküm; konut hakkı başlığı altında şehirlerin özelliklerini ve çevre şartlarını gözetken bir planlama çerçevesinde konut ihtiyacını karşılayacak tedbirlerin alınmasıyla ilgili 57. madde ile 63. maddede ifadesini bulan, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının

⁸⁴ Akkaya, s. 98.

⁸⁵ Çevreyi deneyimlemenin yalnızca görsel ve mekânsal algıyı değil, aynı zamanda diğer duylardan gelen girdileri de içermesinden ötürü çevreye görsel olarak yapılan atıfların tartışmalı olacağı şeklindeki görüşü için bkz. de Sousa Vianna, s. 255.

⁸⁶ Erdal/İnceoğlu, s. 2. Ayrıca bkz. Vlad, s. 73.

⁸⁷ Erdal/İnceoğlu, s. 3.

ve değerlerinin korunmasına ilişkin düzenleme kamusal estetiğe dayanak oluşturan anayasal hükümlerdir. Anayasa’da yer verilen hükümler birlikte değerlendirildiğinde, üst norm olarak Anayasa’nın tarihi ve kültürel dokuyu koruma, çevrenin korunmasını ve gelişimini sağlama, planlama yapma gibi amaçları güderek toplumsal yaşam kalitesini artırmaya, sürdürülebilirlik ve estetik arasında bağ oluşturmaya, kamusal estetiği sağlamaya ve korumaya yönelik hükümlere dayanak oluşturduğu söylenebilir.

Bahsi geçen hükümlerin haricinde Anayasa’nın 23. maddesinde sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek için yerleşme hürriyetinin sınırlanabileceği belirtilmiştir⁸⁸. Plansız gecekondulu alanlarının yıkımı ve yeniden düzenlenmesi ile doğal ve tarihi sit alanlarına yerleşimin sınırlandırılması bu kapsamda düşünülebilir. Sağlıklı ve düzenli kentleşme, yalnızca teknik altyapı ve imar düzeninden ibaret olmayıp, görsel çevrenin niteliğini öne çıkararak estetik bütünlüğün sağlanması, silüetin korunması gibi görsel unsurları da kapsamaktadır.

b. Kanuni düzenlemeler kapsamında değerlendirme

(1) 3194 sayılı İmar Kanunu kapsamında değerlendirme

Kamusal estetiğe ilişkin yasal düzenlemeler, kamusal estetiğin sadece görsel zevk ya da sanat ile sınırlı olmayıp, aynı zamanda hukuksal bir mesele olduğunu göstermektedir. Mevzuatta dağınık bir şekilde kamusal estetiğin sağlanmasına ve korunmasına dayanak oluşturabilecek yasal düzenlemeler yer almaktadır. Özellikle imar kolluğu sıfatıyla idarenin kamusal estetik alanında yetkileri bulunmaktadır. Buradan hareketle kanuni düzenlemeler arasında ilk önce 3194 sayılı İmar Kanunu’na bakıldığında, Kanun’un 8/ğ maddesinde yerleşme ve yapılaşma özellikleri, mimari karakteri ve dokusu, gelişme düzeyi ve potansiyeli açısından önem arz eden köylerde bu özellikleri geliştirmek, korumak ve yaşatmak amacıyla köy tasarımı rehberlerinin hazırlanabileceği belirtilmektedir. Kırsal alanlarda öne çıkan mekânsal planlama sorunları köyler için de temel sorunlardan biridir. Köy tasarımı rehberleri, köylerde özellikle tasarım ölçeğinde öneriler sunarlar⁸⁹. Kırsal alanlara ilişkin mekânsal düzenleme aracı olan rehberler, köyün kırsal kimliğinin tespitinin yanında diğer kırsal yerleşimlerden olan farkının ortaya koyulması noktasında da

---

⁸⁸ Bu konudaki açıklamaları için ayrıca bkz. Sancakdar, 2014, s. 456, 457; Çağlayan, s. 34.

⁸⁹ Cengiz/Puyan, s. 37. Ayrıca bkz. Eminağaoğlu/Çevik, s. 158, 159.

önem taşımaktadırlar⁹⁰.

Kanun'un 8/j maddesi uyarınca ilgili idareler, belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyeler, dışında valilikler, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından belirlenen esaslara göre mimari estetik komisyonu kurarlar. Mimari estetik komisyonu, yapıların ve onaylı mimari projelerinin özgün fikir ifade edip etmediğine karar verme yetkisini haizdir. Komisyonlar kimi zaman kent estetik kurulu olarak da adlandırılmaktadır⁹¹. Ülkemizde komisyonlarda görev alanların ağırlıklı olarak imar ve şehircilik dairesi başkanlığı, park bahçeler dairesi başkanlığı, fen işleri dairesi başkanlığı gibi birimlerde çalışan idarenin kendi bürokratları arasından seçildiğini söylemek mümkündür. Bu durum karar vericiler karşısında komisyonların etkinliğinin azalması ve kararların siyasi etki altında alınması tehlikelerini taşımaktadır. Oysa komisyonların bürokratik bir yapıya bürünmekten çok, alanında uzman kişilerden oluşan dış paydaşların daha geniş katılımının sağlandığı yapıda oluşturulmaları daha etkili sonuçlar alınmasının önünü açacaktır. Bu birimlerde sanat tarihçisi, peyzaj mimarı, mimar, şehir plancısı, inşaat mühendisi, harita mühendisi, akademisyen gibi meslek gruplarına mensupların sayıca artırılması önerilir⁹². Ayrıca komisyonların aynı zamanda ilke kararı alabilmesine imkân tanınması da hem uygulamada karşılaşılan sorunların aşılması hem de kamusal estetiğin sağlanması ve korunması açısından mühim bir adımdır. Buna ilaveten, komisyonlara denetim görevinin de verilmesi kurumsal denetimin gerçekleştirilmesi noktasında daha aktif çalışmalarını sağlayacaktır. Pratikte komisyonlar, imar planları ile imar planları eki plan hükümlerinde kendisine verilen görevleri ifa etmekte; kentlerde estetiği sağlamak için örneğin reklam panolarının, kent mobilyalarının konum, tasarım, şekil ve nitelikleri üstüne çalışmalar yaparak görüş bildirmekte; yapıların

⁹⁰ Cengiz/Puyan, s. 21. Daha çok planlama aracı olarak kullanılan bu rehberlerin ortak özelliklerinin başında yöresel karakterin korunmasını ve sürdürülmesini sağlamaya ve peyzaj kalitesini korumaya yönelik politikalar gütmeleri gelir. Bkz. Eminağaoğlu/Çevik, s. 159.

⁹¹ Akpınar/Atmaca Can, s. 133.

⁹² Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'nde düzenlenen mimari estetik komisyonlarında iç mimarlara yer verilmemesine ilişkin TMMOB İç Mimarlar Odasının açtığı davada Danıştay, mimari estetik komisyonuna verilen görevlerin yapının iç mekan tasarımı ile ilgisi olmayan, mimari özellikleri barındıran iç yükseklik, saçak genişliği gibi yapısal konuları belirleme ile yapının sokak silüeti, çevre ve yöresel mimari ile uyumunun sağlanmasına, giriş cephesinde kullanım fonksiyonunu yansıtan yöresel mimari öğeler içermesine, girişi vurgulayan tasarımlar ortaya koymasına, referans binanın belirlenmesine yönelik olduğundan bahisle iç mimarlara komisyonda yer verilmemesinde mevzuata aykırılık bulunmadığı kararını vermiştir. D. 6. D, T. 15.05.2024, E. 2023/5368, K.2024/2979.

rengi, estetiği, çatı ve cephe kaplaması ile yöresel mimarisine dair tespitlerde bulunmakta; kentsel tasarım projelerini değerlendirmekte ve kentlerde görsel kirliliği önleyici faaliyetler yürütmektedir. Mimari estetik komisyonu kurma zarureti, belediyelerin kamusal estetik hususuna daha ihtiyatlı yaklaşımlarını ve duyarlı olmalarını sağlayacaktır⁹³. Örnek kabîlinden sayılan komisyon uygulamaları birtakım kolluk yetkilerinin kullanımına zemin hazırlamaktadır. Kanun'un 21. maddesinin son fıkrasında belediyelerin yahut valiliklerin yörenin ve çevrenin özelliklerine göre yapılar arasında uyumu sağlamak, güzel bir görünüme kavuşmak maksadıyla dış cephe boyası ve kaplamaları ile çatının malzemesini ve rengini belirleme yetkisini taşıdıkları yazmaktadır. Bahsi geçen hüküm ile ilgili idareler dış cephe ve çatı oluşumları hakkında belirli standartları ve ölçütleri getirmekte yetkili kılınmaktadır. Hüküm, doğru uygulamalar olması halinde kentsel kimliğin ortaya çıkması hususunda önemlidir. Böylelikle kente özgü mimarinin hayata geçirilmesi ve kamusal estetiğin gerçekleştirilmesine olanak sağlanabilir.

İmar Kanunu'nun köylerde yapılacak yapılar ve uyulacak esaslar başlıklı 27. maddesinde etüt ve projelerin valilik onayının ardından muhtarlığa bildiriminin ve bu yapıların yöresel doku ve mimari özelliklere, fen, sanat ve sağlık kurallarına uygun olmasının zorunlu olduğu kuralı getirilmiştir. 3194 sayılı Kanun'un 40. ve 41. maddeleri kamusal estetiğin sağlanmasında ve korunmasında kolluk yetkilerinin kullanımına örnek teşkil eden diğer hükümlerdir. Kanun'un 40. maddesinde arsalarda, evlerde ve diğer yerlerde kamunun sağlık ve selametini ihlal eden, estetik, şehircilik veya trafik bakımından sakıncalı görülen enkaz veya birikintilerin, gürültüye ve dumana yol açan tesislerin, özel mecra, kuyu, çukur, lağım, yer altı yolu, mağara ve benzerlerinin sakıncalarının giderilmesi ve bunların tekrar belirmelerine izin verilmemesi hususlarının ilgilisine tebliğ edileceğinden bahsedilmektedir. Şayet tebliğde gösterilen sürede karara uyulmazsa belediye veya valilikçe müdahale edebilecektir. Burada yasal düzenlemede değişikliğe gidilmesi ve kamusal estetik yanında kamu sağlığının tehdit altında olması da gözetildiğinde idareye doğrudan müdahale imkanının tanınması kolluk etkinliğini hızlandırmak için önerilebilir. Ne var ki uygulamada denetimlerin yetersiz kalması, harekete geçmek için ihbar beklenmesi; ancak gelen ihbarların tam olarak karşılanmaması hükmün istikrarlı biçimde tatbikine mâni

---

⁹³ Mimari estetik komisyonlarının kurulması ve bunların stratejik planlarda yer bulması, kentlerde estetik konusunun mahalli idarelerin gündeminde kalacağını göstermektedir. Bkz. Akpınar/Atmaca Can, s. 136.

oluşturmaktadır. Bireylerin ihbarları üzerine idarece hangi adımların atıldığını takip edebilecekleri bilişim sistemlerinin hayata geçirilmesi bu açıdan şeffaflığı ve verimliliği artıracaktır. Yine İmar Kanunu'nun 41. maddesinde belediyeler yahut valilikler tarafından belli yollar üzerinde mahzurlu bina bulunan ya da binasız olan arsaların yola bakan yüzlerinin kararlaştırılan şekilde kapatılmasına karar verilebileceği belirtilmektedir. Anılan hüküm ile arsaların yola bakan taraflarında kamusal estetiği temin etmek yönünden idarelere müdahale edebilme imkânı tanınmaktadır. Hükümde kamu yararı ile mülkiyet hakkı arasında denge kurmada idareye önemli bir görev verilmektedir. İdare kendisine tanınan takdir yetkisini kullanırken bu durumu gözetmelidir. Estetik konusunda standartların bulunmayışı karşısında hükmün uygulanması idareden idareye farklılıkların oluşması riskini taşımaktadır. Kanun'un 40. ve 41. maddeleri, kolluk yetkilerinin bilhassa mülkiyet hakkı üzerindeki baskın etkisine kanıttır.

(2) 5393 sayılı Belediye Kanunu kapsamında değerlendirme

İmar Kanunu dışında başka kanunlar da kamusal estetiğin teminine ilişkin düzenlemeler içermektedir. Bunlar içinde 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun belediyelerin yetkilerini ve imtiyazlarını sıralayan 15. maddesinde konuyla ilgili hükümler yer almaktadır. Anılan maddenin (a) bendinde belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla belediyeler her türlü faaliyet ve girişimde bulunma yetkisiyle donatılmışlardır. Esasında kamusal estetik de müşterek bir ihtiyaçtır. Kanun'un 15/n maddesi belediyelerin yetkileri arasında tanıtıcı tabelalar ve reklam panoları konusunda standartlar getirilmesini saymaktadır. Hüküm ile görüntü kirliliği yaratabilecek unsurlara yönelik düzenleme yapılması sağlanmaktadır. Ayrıca aynı maddenin (r) bendinde, kuruluş için izin verilen alanda tesis edilecek elektronik haberleşme istasyonlarına kent ve yapı estetiği ile elektronik haberleşme hizmetinin gerekleri dikkate alınarak ücret karşılığında yer seçim belgesi vermek de bu kapsama alınmıştır. Bu sayede teknolojik altyapı tesisi olarak kabul edilebilecek elektronik haberleşme istasyonlarında bile estetiğin korunması koşulu aranmaktadır. Kamusal estetiği ilgilendiren bir diğer hüküm de kentsel dönüşüm ve gelişim başlıklı 73. maddedir. Madde ile belediyelere, diğer amaçlara ilaveten, kentin tarihi ve kültürel dokusunu korumak, eskiyen kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek amaçlarıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulama yetkisi tanınmaktadır. Uygulamada bu maddeye dayanılarak kamusal estetik amaçlı kolluk faaliyetlerine sıklıkla başvurulmaktadır. Aynı maddenin 14.

ve 15. fıkralarında da konuyla alakalı hükümler yer almaktadır. Düzenleme kapsamında büyükşehirlerde büyükşehir belediye meclisinin, illerde ve ilçelerde ise belediye meclislerinin alacağı karar doğrultusunda masrafların tamamen veya kısmen belediyece karşılanması şartıyla kentin uygun görülen alanlarında bina cephelerinde değişiklik, yenileme ve özel aydınlatma ile çevre düzenleme çalışmaları yapılabileceği belirtilmektedir. Böylelikle cephe yenileme yöntemiyle binaların dönüşümü sağlanabilmektedir⁹⁴. Hüküm doğrultusunda belediyelere kentin estetik, tarihi ve kültürel dokusunu koruma görevleri de yüklenmektedir. Aslında hüküm kamusal estetiğin sağlanması ve korunması bağlamında bir çerçeve çizse de İtalya örneğinde olduğu gibi somut estetik ölçünlerin ortaya konulmasında yaşanan eksiklikler, denetim mekanizmalarının bulunmayışı, siyasi kaygıların mevcudiyeti gibi sebeplerle hükmün uygulanışında aksaklıklarla karşılaşılabilir. Bunun önüne geçebilmek için daha detaylı kurallar içeren ve denetim mekanizması öngören ikincil düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır.

(3) 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu kapsamında değerlendirme

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu da 7/g maddesinde büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki mahalleleri ilçe merkezine bağlayan yolların, meydanların, bulvarların, caddelerin ve ana yolların yapımı, bakımı ve onarımı ile bu yolların temizliği, kentsel tasarım projelerine uygun olarak bu yerlere cephesi bulunan yapılarla ilişkin yükümlülükler konulması; ilan ve reklam asılacak yerlerin ve bunların şekil ve ebadının belirlenmesi konularında büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyelerini görevli ve sorumlu kılmaktadır. Hüküm ile kent estetiğinin temini, kent kimliğinin ortaya konulması ile kamusal estetiğin sağlanması ve korunması amaçlanmaktadır. 5216 sayılı Kanun'un 7/i maddesi de kamusal estetiğin tesisine örnek gösterilebilir. Bahsi geçen maddede inşaat malzemeleri, hurda depolama alanlarını ve satış yerlerini, odun ve kömür satış ve depolama sahalarını, hafriyat, moloz, kum ve çakıl depolama alanlarını belirlemek, bunların taşınmasında çevre kirliliğine yol açmayacak tedbirleri almak büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyelerinin görevli ve sorumlu olduğu konular arasında gösterilmektedir. İdare bu konularda yetkilerini kullanırken kolluk gücünden faydalanmaktadır. Gene Büyükşehir Belediyesi Kanunu, kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin

---

⁹⁴ Üstün, s. 71.

korunmasına, bunların bakımının ve onarımının yapılmasına, korunması mümkün olmayanların ise aslına uygun biçimde yeniden inşa edilmelerine ilişkin m. 7/o hükmü ile kamusal estetiğin korunmasını ön plana çıkarmaktadır. Belediyelerde kamusal estetiğin temini ile ilintili yetkiler çoğunlukla İmar ve Şehircilik Müdürlüklerine tahsis edilmektedir. Kentsel Tasarım, Kentsel Dönüşüm, Park ve Bahçeler, Fen İşleri, Plan ve Proje Müdürlükleri ile Zabıta Müdürlükleri de görev ve yetkilerin tahsis edildiği diğer birimler arasındadır⁹⁵. Bununla birlikte estetik standartların ortaya koyulmasındaki eksiklikler, denetim mekanizmalarının gelişmemesi, siyasi tercihler gibi sebepler gerek Belediye Kanunu gerekse Büyükşehir Belediyesi Kanunu uyarınca kamusal estetiğe yönelik faaliyetlerin çoğu zaman ya hiç yerine getirilmemesine ya da yetersiz kalmasına yol açmaktadır.

(4) Kamusal estetiğin sağlanmasına ve korunmasına ilişkin diğer kanuni düzenlemelerin değerlendirilmesi

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu da 9. maddesi ile kamusal estetiğin sağlanmasına ve korunmasına hizmet etmektedir. Madde içeriğinde, Koruma Yüksek Kurulu ilke kararları kapsamında koruma bölge kurulları tarafından alınan kararlara aykırı şekilde korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve koruma alanları ile sit alanlarında inşai ve fiziki müdahalede bulunulamayacağı, bunların tekrar kullanıma açılmayacağı veya kullanımlarının değiştirilemeyeceği belirtilerek, esaslı onarım, sondaj, tesisat, inşaat, kısmen veya tamamen yıkma, yakma, kazı veya benzeri faaliyetlerin inşai ve fiziki müdahale olarak kabul edileceği kuralı getirilmiştir. Bu düzenleme kamusal estetiğin tarihi ve doğal dokuyla birlikte yaşatılması ve sürdürülebilirliğin sağlanması yönünde dikkate şayan normlardan biridir. Maddede hangi müdahalelerin yasak olduğu biçimde gösterilmektedir. Madde ile ilgili uygulamada karşılaşılan sorun, acil müdahale gerektiren durumlarda karar alma sürecinin uzun sürmesi nedeniyle zarar doğma riskini barındırmasıdır. Ayrıca genel bir sorun olarak karşımıza çıkan etkin bir denetimin eksikliği burada da hissedilmektedir. Yapılarda veya alanlarda kaçak müdahalelerin önlenmesinde yaşanan sıkıntılar koruma kavramının anlamını yitirmesine yol açabilmektedir. Bunun önüne geçebilmek için denetim ve takip sistemlerinin geliştirilmesi ve düzenli olarak yürütülmesi gerekmektedir.

Sayılanların haricinde, 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması

⁹⁵ Akpınar/Atmaca Can, s. 132.

Hakkında Kanun da estetik kamu düzeni ile alakalı hükümler içermektedir. 5366 sayılı Kanun, yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş; kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunmasını amaçlamaktadır. Bu manada kamusal estetiğin korunması turizme de olumlu katkı sunacak, estetik mekânlar çok sayıda ziyaretçi çekerek maddi getiri de sağlayacaktır⁹⁶. Nihayet 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun da bu kapsamda ele alınabilir. Kanun'un amacı yalnızca afet riski altındaki alanlar ile sınırlı olmayıp, bu alanlar dışında kalan riskli yapıların bulunduğu yerlerde de fen ve sanat kural ve standartlarına uygun, sağlıklı, güvenli yaşam çevrelerini oluşturmak için yapılacak iyileştirme ve yenilemeleri içermektedir. Bu yönüyle Kanun'dan gecekondulaşma ile mücadelede ve kent estetiğini sağlamada yararlanılabilir⁹⁷. İzmir'de gecekondulardan oluşan Yeşildere bölgesinde hayata geçirilen kentsel dönüşüm projesi buna örnek olarak gösterilebilir. Böylece hem kentin bozuk yapı stoklarından bir bölümü ortadan kaldırılmış hem de kente yeni bir rekreasyon alanı kazandırılmıştır.

c. Düzenleyici işlemler kapsamında değerlendirme

Kanunlardan başka kamusal estetiğin sağlanmasına yönelik idarenin düzenleyici işlemlerinden de söz edilebilir. Bu kapsamda Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'nin genel ilkelere yer verilen 5. maddesinin 15. fıkrasında yapı ruhsatı vermeye yetkili idarelerin imar planlarında açıklanmamış ve bu Yönetmelikte yer almamış hususlarda duyulan ihtiyaca ve civarın karakterine göre uygulanacak şekli takdire, ayrıca uygun gördüğü yerlerde meclis kararı alarak yapıların estetiği, çatı ve cephe kaplaması, rengi, yöresel malzeme kullanılması ve yöresel mimarinin dikkate alınmasına ilişkin zorunluluk getirmeye yetkili oldukları ifade edilmektedir. Bu hükümle şehirlerde tarihi, doğal, kültürel dokuyla uyumlu bir yapılaşma hedeflenmektedir. Hükmün uygulanmasında yaşanan sorunların başında yöresel mimariye ilişkin kurallar içeren rehberlerin bulunmayışı gelmektedir. Bu eksiklik farklı uygulamaların ortaya çıkmasına yol açabilmektedir. Yerel estetik rehberlerin hazırlanması ve buna uyumun sağlanması farklı uygulamaların önüne geçerek kentlerde özgün karakterin korunmasına destek olacaktır.

---

⁹⁶ Vlad, s. 78.

⁹⁷ Sancakdar/Önüt/Us Doğan/Kasapoğlu Turhan/Seyhan, s. 790.

Anılan Yönetmeliğin 7. maddesinin 2. fıkrasında ise ifraz ve tevhit işlemi yapılabilmesi için ada içindeki parsel dağılımının yapıların estetiği ile sokak silüetini bozmayacağına ortaya konulması şartı aranmaktadır. Yönetmeliğin 62. maddesinde elektronik haberleşme istasyonlarının kurulabilmesi için diğer koşullara ilaveten, istasyonların tasarımının kent ve yapı estetiği ile uyumlu olmasına bakılmaktadır. Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'nin 57/2-ç maddesinde yerleşme ve yapılaşmaların mimari estetik değerinin artırılarak şehirlere kimlik kazandırılması amacından bahsedilmektedir. Gerçekten de kent estetiği, bir şehrin ruhunu ve karakterini önemli ölçüde etkilemektedir⁹⁸. Yönetmelik, kamusal estetiğin sağlanması ve korunması noktasında, şehrin yöresel mimarisine ilişkin tespitlerde bulunma, yol, meydan, kaldırım, tabela, kent mobilyaları ve benzeri düzenlemelerdeki usullere ilişkin görüş sunma, yapıların ve onaylı mimari projelerinin özgün fikir ifade edip etmediğine, umumi binaların fonksiyonuna ve niteliği gereği farklılık arz edip etmediğine karar verme konularında yetkileri bulunan mimari estetik komisyonlarını görevlendirmektedir. Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'nin dışında, Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik'in tespit ve tescil işlemlerinde değerlendirme kriterlerine yer veren 4. maddesinin c bendinde tek yapılar için taşınmazın estetik değeri bir ölçüt olarak sayılmıştır.

Benzer şekilde belediyeler de kamusal estetiği sağlamaya yönelik mimari estetik komisyonlarını kurmakta ve bu komisyonların çalışma usul ve esaslarını düzenleyen yönetmelikler ya da yönergeler çıkarmaktadır. Yönetmelikler çoğunlukla belediye sınırları içinde bulunan bulvar, meydan, cadde ve sokaklara cephesi bulunan yapılarda, kentsel tasarım, mimarlık, şehircilik ve peyzaj mimarlığı projelerinin ve uygulamalarının kent estetiği açısından değerlendirilmesine yönelik hükümler içermektedir. Böylelikle her ölçek ve türdeki mühendislik, mimarlık, peyzaj ve kentsel tasarım projeleri incelenebilmekte, tarihi ve doğal değerlere, kent estetiğine uygun, kentsel tasarıma dayalı bina cephelerinin inşası, caddelerin, meydanların elde edilmesi için ilke kararları alınabilmekte, kent estetiğine negatif etkisi olan yapılara ilişkin çalışmaların yürütülmesi ilgili belediyelerden talep edilebilmektedir. Ayrıca sunulan projelerin, mimari ve cephe tasarımı, dış cephe boyası, çatı şekli, kullanılacak malzeme, uyum, karşılıklık, evrensel ölçütlerle oluşan doluluk boşluk gibi yönlerden başta İmar Kanunu olmak üzere, imar planı, yönetmelikler ve mimari çizim standartlarına uygunlukları estetik bakış

⁹⁸ Vlad, s. 74.

açısıyla tetkik edilerek uygun görülen projelere onay verilmektedir.

Kamusal estetiğin korunmasına düzenleyici işlem olan imar planları da etki etmektedir. İmar planları, estetiğin sürdürülebilir olmasına zemin hazırlar mahiyettedir. Nazım ve uygulama imar planlarının hazırlanması aşamasında çevre ve kent estetiğinin hesaba katılması gerekir. Çağdaş bir kentin oluşturulması ve yaşatılması için varlığı zorunlu olan ve aşırı yapılaşmanın etkisinden korunması gereken, kentin bütününe hizmet verecek, kent estetiği ve kentleşme kalitesini yükseltici sağlıklı bir çevrenin teşekkülü bu yolla sağlanabilmektedir⁹⁹. Estetik görünümün sağlanması için planlama ile çevre tasarımı birlikte düşünülmeli ve plan uygulamasına bağlı olarak çevrenin düzenlenmesi zorunluluğu getirilmelidir. Estetik tasarım, 1/1000 ölçekli uygulama imar planlarından başlayarak, 1/500 ölçekli kentsel tasarım ve 1/1 ölçekli detay tasarımlarda da göz önünde bulundurulmalıdır¹⁰⁰. Yeri gelmişken belirtmek gerekir ki hızlı kentleşme, nüfus artışı, değişen hayat koşulları ve teknik gelişmelerle doğal ve kültürel varlıkların yok edilmeden korunması, bakımının yapılması ve günümüz koşulları ile bütünleştirilerek kullanılması için hazırlanan koruma amaçlı imar planları da idarenin estetik kamu düzenine hizmet eden düzenleyici işlemleri arasında yer almaktadır¹⁰¹. Zira koruma amaçlı imar planlarının amaç ve hedefleri arasında çevrenin ekonomik, kültürel, doğal ve estetik değerlerinin korunması ile bu değerlere katkı sağlamak ve geliştirmek, çevresel kaliteyi yükseltmek bulunmaktadır; diğer imar planlarından farklı olarak tarihi kentsel doku üzerinde yer alan dolu veya boş parseller için dış görünümünden iç mekâna kadar mimari ve işlevsel detaylara yer verilmektedir¹⁰². Bunun yanında kültür varlıklarının korunmasında Venedik Tüzüğü ilkelerine de başvurulabilir. 1964 tarihli Tüzük, korumanın kalıcı olmasını, sürekliliğinin sağlanmasını hedeflemektedir.

Doğrudan estetik kavramına yer verilmese de 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 103. maddesi ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı teşkilatında hizmet birimleri arasında yer alan Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü'nün görev ve yetkileri arasında yerleşik alanlarda bina ve sair yapılarda görüntü kirliliğine yol açan uygulamaları önleyici tedbirlerin alınmasından bahsedilmektedir. Yine Bakanlık bünyesindeki bir başka birim

---

⁹⁹ D. 6. D, T. 17.06.1997, E. 1996/5362, K. 1997/3020.

¹⁰⁰ Karatepe, s. 1059.

¹⁰¹ Sancakdar, 2012, s. 300.

¹⁰² Sancakdar, 2012, s. 307, 320.

olan Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü'ne kentsel tasarım projelerini yapmak veya yaptırmak görevleri verilmiştir. İlgili düzenleme kapsamında merkezi idare içinde Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü kamusal estetiğin tesisine ilişkin yetkili kılınmıştır.

2. Kamusal Estetiğin Sağlanmasına ve Korunmasına Yönelik Uygulama Örnekleri

Çevre, insan etkinlikleri ve canlı varlıklar üzerinde hemen ya da uzun bir süre zarfında dolaylı yahut dolaysız bir etkiye bulunabilecek biyolojik, kimyasal, fiziksel ve toplumsal faktörlerin belirli bir zamandaki toplamını ifade eden, kapsamı çok geniş ve sınırları belli olmayan bir kavramdır¹⁰³. Fiziksel çevre, insanlarla beraber sosyal, kültürel, tarihi, doğal ve yapay öğeleri de kapsayan ve bu olguların birbirleriyle sürekli ve değişken bir etkileşime uğradığı dinamik bir olgu olarak tarif edilebilir. Çevreyi oluşturan tarihi, kültürel, doğal, estetik, görsel öge ve özellikler bütünü ise çevresel değer olarak nitelendirilmektedir¹⁰⁴. Estetik bir çevrenin hukuk kanalıyla korunmasında idari kolluk faaliyetleri ön plana çıkmaktadır. Estetik kamu düzeninin sağlanması adına idare kamu gücüne başvurabilir. Kamu gücü ayrıcalığına dayanarak idare gerektiğinde cebir kullanabilir, aldığı kararları re'sen icra suretiyle tatbik edebilir. Yasal düzenlemeler çerçevesinde kamusal estetiği sağlama görev ve yetkisine istinaden kolluk makamları tarafından kamusal estetiğin korunmasına ilişkin tedbirler alınabilir, yaptırımlar uygulanabilir. Kolluk yetkilerinin kullanılmaması, gerektiği halde yeterli ölçüde harekete geçilmemesi kural olarak hizmet kusuru sayılır ve kolluk faaliyetlerini ifa etmekle yükümlü idarenin sorumluluğunu doğurur¹⁰⁵.

Kentsel görünüm ve estetik değerler açısından binalar, arazi formu, döşemeler, bitkisel materyal, peyzaj yapıları ile su araçları kentsel çevreleri oluşturan unsurlardır¹⁰⁶. Kentsel estetik sanatını ifade eden şey, bu unsurların bir araya getirilme biçimidir. Kamusal estetiğin sağlanması ve korunması amacı doğrultusunda kentlerin estetik kaliteleri bakımından fiziki çevrenin en temel birimini oluşturan binalar, binaların birbirleriyle olan uyumu ve her bir binanın estetik kalitesi göz önünde bulundurulmalıdır¹⁰⁷. Estetik yaklaşımda

¹⁰³ Alica, s. 22.

¹⁰⁴ Erdoğan, s. 68.

¹⁰⁵ Atay, s. 339, 340.

¹⁰⁶ Erdoğan, s. 74.

¹⁰⁷ Erdal/İnceoğlu, s. 3.

tasarımda birlik oluşturma en kolay yolunun orantı ve uyumu yakalamaktan geçtiği belirtilmektedir¹⁰⁸. Bir araya gelişin düzen içinde olması gerekir. İyi tasarlanmış, tek başına güzel olan etmenlerin bir araya gelmeleri her daim güzel çevre oluşturacakları anlamına gelmez. Kamusal alana ilişkin bir değer olarak kentsel estetik, bir araya gelişin düzeni ve güzelliği ile ilgilidir¹⁰⁹. Öncesinde bahsedildiği üzere gerek İmar Kanunu gerekse Belediye Kanunu uyumun yakalanarak estetik kamu düzeninin sağlanması adına idareye kolluk yetkileri tanıyan hükümler içermektedir.

Binaların estetik kalitesi, göze ilk çarpan cephe tasarımlarına bağlıdır. Bina cepheleri bir yandan kentlerin imajını belirlerken, diğer taraftan kentlerin estetik kalitelerine de katkı sunarlar. Zira binanın yapısını ve değerini gösteren yüzü olan bina cephelerinde tasarımlar sadece binanın imajını değil, konumlandığı sokağın, caddenin ve dolayısıyla kentin görsel imajını da ortaya koymaktadır. Cephe tasarımları hem kentin görsel zenginliğini hem de kalitesini artırır¹¹⁰. Buna ilişkin olarak belediyeler kendi yetki sınırları dahilinde kentin mevcut ve yeni yapılacak yapılarının estetik görünümüne dair kurallar getirebilmektedir¹¹¹. Belediyeler, kente yakışır bir vizyona sahip olmak amacıyla dış cephe boya ve kaplamalarını, çatı malzeme ve renklerini, bahçe duvarlarını, pergola ve benzeri kullanım şekillerini belirleyebilmekte, çevre özelliklerine göre yapılar arasında uyum sağlamaya dönük kurallar koyabilmekte ve uygulayabilmektedir. Gene belediyeler, binaların cephelerinin bakımlı ve temiz görünmesini sağlamak gayesiyle eskimiş dış cephe kaplamalarının ya da boyasının yenilenmesi için gerekli önlemleri alabilme yetkisine sahiptir. Bu kabilden bir durumun tespiti halinde yapı malikini uyaran idare, yapılan bildirim karşın hâlen yerine getirilmeyen eskimiş, yıpranmış cephe kaplamasının ve boyamasının yenilenmesi işini bizzat üstlenebilmektedir.

---

¹⁰⁸ Erdoğan, s. 74.

¹⁰⁹ Keskinok, s. 15.

¹¹⁰ Erdal/İnceoğlu, s. 2, 3.

¹¹¹ Uygulamada özellikle Belediyelerin imar yönetmelikleri ile mimari estetik komisyonu çalışma usul ve esaslarına ilişkin yönetmeliklerinde bu konuda hükümler bulunmaktadır. Benzer şekilde İtalya'da da belediyeler bilhassa tarihi merkezlerinde detaylı estetik kurallarından yararlanırlar. Örneğin Roma Belediyesi Genel Bina Yönetmeliği'nin Bina Estetiği başlıklı 49. maddesi uyarınca İtalya'nın başkenti Roma'da binaların cadde ve meydanlara bakan cephelerinde çevredeki binalara benzer veya onlar ile uyumlu mimari çizgilerin, renklerin kullanımı ile süslemede kullanılacak malzemelerin yapı dekorasyonunun gereklerine uyumu aranmaktadır. Bkz. Regolamento generale edilizio del comune di Roma, Estetica degli edifici art. 49.

İstanbul'da Boğaziçi'nin koruma altına alınarak bölgede boş alanlara yapı yasağının getirilmesi, mevcut yapıların yenilenmesinde tarihi dokunun korunmasının gözetilmesi; tarihi mekânların, çarşıların zemin kaplamalarının aslına uygun şekilde yenilenmesi, tabela, anten kirliliğinden arındırılması; sembolik yapıları kapatan ve çirkin bir görüntü oluşturan güneşliklerin, tentelerin, brandaların kaldırılması; kentin silüetinin korunması ve bu amaçla yüksek katlı yapılara izin verilmemesi yine kamusal estetiğe ilişkin uygulama örnekleridir. Benzer şekilde görüntü kirliliğine yol açabilecek türden ilan ve reklam panoları ile tabelaları da kamusal estetik üzerinde olumsuz etki göstermektedir. Belediye sınırları dahilinde açık alanlarda ilan ve reklamların sebep olduğu görsel kirliliğe son vermek için ilan ve reklam araçlarının şehrin görseelliğine aykırı durum oluşturmayacak ve estetiğine zarar vermeyecek şekilde kullanımını düzenlemek ve buna ilişkin uyulması zorunlu esasları belirlemek amacıyla belediyeler yönetmelik çıkarabilmektedir¹¹². 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15/n maddesi ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7/g maddesi, ilan ve reklam asılacak yerlere standart getirilmesi, bu yerlerin şekillerinin ve boyutlarının belirlenmesi hususlarında mahalli idarelere yetki tanımaktadır. Bu sayede ilan ve reklamlar için renk, şekil ve boyut yönlerinden ölçünler getirilerek, üstünkörü, göze kalabalık ve yoğun görünerek göz yoran, kamusal estetiği bozan bileşenler muntazam bir hal almaktadır.

Estetik bakımdan renklerin tesiri de azımsanamaz. Doğru renklerin kullanımı ile yapının özellikleri ortaya çıkarılabilir, hatalar gizlenebilir, güzel olan yönler vurgulanabilir. Belediyeler kamusal estetiğin temini için yukarıda bahsi geçen yetkilerini kullanırken renklerin uyumuna ve renk ile malzeme, doku arasındaki bağa özen göstermelidir. Aksi uygulamalar, 2019 yılında Silivri Boğluca Deresi çevresindeki binaların rengârenk boyanması örneğinde olduğu gibi kamusal estetik konusunda tenkitlere mahal verecektir.

Kamusal estetiğin sağlanması ve korunmasında çevrenin beton yığına dönüşmesinin önlenerek yeşil alanların korunmaları ve artırılmaları diğer tedbirler arasında gösterilebilir. İstanbul'da Fikirtepe semti, dikey şekilde yükselen betonlaşmanın yeşil alanları ezdiği olumsuz bir örnektir. Kültür varlıklarının korunması için alınan tedbirler veya öngörülen yasaklar yine kamusal estetiğe ilişkin kolluk yetkileri arasındadır. Söz gelimi tarihi bir yapıda dış cephe görünümünü bozacak biçimde kablo, boru gibi tesisat

¹¹² Sancakdar, 2014, s. 465.

elemanlarının geçirilmesine veya bir medresenin avlusunun üstünün plastik malzeme ile kapatılmasına izin verilmemelidir. Bu vasıta ile kültürel değerin özgün kimliğiyle bağdaşmayan uygulamaların önüne geçilmekte, kent için çoğunlukla simgesel niteliği bulunan kültürel mirasın korunması sağlanmaktadır. Yine İtalya’da da centro storico denilen tarihi merkezlerde bu alanların tarihi ve kültürel kimliklerinin korunması maksadıyla yeni yapıların inşası adeta imkânsızdır.

Doğal varlıkların ve güzelliklerin korunması da kamusal estetik ile yakından ilgilidir¹¹³. Buna yönelik özel çevre koruma bölgeleri örnek gösterilebilir. Denizli’de Pamukkale Özel Çevre Koruma Bölgesi sınırları içerisinde doğal ve jeolojik miras özelliği taşıyan travertenlerin ve çevresinin peyzaj bütünlüğünün, ekolojik karakterinin korunması esastır. Bu sebeple travertenlerde herhangi bir müdahalede bulunulması yasaklanmıştır. Bölgenin doğal ve kültürel özellikleri ile estetik görünümü üzerinde olumsuz etkiye yol açabilecek faaliyetlere izin verilmemektedir. Özel çevre koruma bölgeleri, millî parklar, doğal sit alanları ile koruma statüsü bulunan diğer alanlarda Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı bünyesindeki Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü planlama yapmaya yetkili idaredir.

Uygulamada hem kamusal estetik hem de komşuluk hukuku açısından sıkıntı doğuran bir başka mesele de klimaların konumlandırılacağı yerdir. Klimalardan kaynaklanan görüntü kirliliğini önlemek için binaların dış cephelerinde klima dış üniteleri çeşitli yöntemlerle kamufle edilmektedir. Örneğin İzmir’de Büyükşehir Belediyesi tarafından tarihi Agora yolu üzerindeki İkiçeşmelik Caddesi’nde binaların dış cephe yenileme ve onarım çalışmaları yapılırken klima dış üniteleri kafeslenerek görüntü kirliliği önlenmek istenmiştir. Kimi binalarda klima dış ünitelerini saklayacak alanlar belirlenmekle birlikte taşınmazın onaylı mimari projesinde böyle bir yer ayrılmadığı takdirde cihazların nereye monte edileceği sorunu ile karşı karşıya kalınmaktadır. Bu durumlarda binaların dış cepheleri kullanılmaktadır. Oysaki binaların dış cepheleri yerleşik yargısal içtihatlarda da belirtildiği üzere ortak alan olarak kabul edilmektedir. Ortak alanların kullanımında komşuluk hukukunun gözetilmesi ve buralardan kimsenin gelişigüzel yararlanamaması esastır. Kat Mülkiyeti Kanunu’nun 19. maddesinin ilk fıkrası, kat maliklerine, ana taşınmazın bakımının yapılması, mimari durumunun, güzelliğinin ve sağlamlığının korunması ödevlerini yüklemektedir. Maddenin 2. fıkrasında

---

¹¹³ Akıncı, s. 154.

ise bütün kat maliklerinin beşte dördünün yazılı rızası olmadıkça kat maliklerinden birinin ana taşınmazın ortak alanlarında inşaat, onarım ve tesisler, değişik renkte dış badana veya boya yaptıramayacağı ifade edilmektedir. Yönetim planında buna izin veren hüküm olmaması halinde, Kanunda söylenenin aksine, ortak alana giren bina dış cephesine klima dış ünitesinin montajı da bu hükmün ihlali niteliğinde olup, aynı zamanda binanın görüntüsünü de bozmaktadır. Bu tür ihlallerin ve görüntü kirliliğinin önüne geçebilmek için klima dış ünitelerinin bina dış cephesinden görünmeyecek şekilde, kat malikinin kendi bağımsız bölümünün duvarına, balkon duvarına ya da balkonuna monte edilmesine izin verilebilir. Bilhassa tarihi binalarda ve dış ünite montajının estetik ya da yapısal sorunlar yaratabileceği yapılarda kamusal estetiğin bozulmasını engellemek amacıyla dış ünitesiz klima kullanımı öngörülmektedir.

Belediyeler de imar yönetmeliklerinde klima dış ünitelerinin bina dış cephesinden görünmeyecek şekilde yerleştirilmesine dair kurallar getirebilirler. Bu vasıta ile kamusal estetik sağlanmaya çalışılır. Ne var ki belediyelerin imar yönetmeliklerinde klima dış ünitelerinin monte edileceği yerlerin bina cephelerinde görüntü kirliliği yaratmayacak şekilde belirlenmesi ve benzeri anlamlara gelen muğlak kabul edilebilecek ifadelerin kullanılması soruna çare olmakta yetersiz kalmaktadır. İmar yönetmeliklerinde daha net ifadelerin tercih edilmesi ve bunun denetiminin yapılması kamusal estetiğin sağlanması ve korunması amacına daha iyi hizmet edecektir. Sonuçta sokağın manzarasını, binaların sokağa bakan cepheleri tayin etmektedir. Örneğin İtalya'nın kimi bölgelerinde bu yasak uygulanmakta ve klima dış ünitesi takılması uygun olan binaların yan yahut arka cephelerinde veya ön cephede balkona saklı olacak şekilde dış ünitelere izin verilmek suretiyle yola veya sokağa bakan cephelerinde görüntü kirliliğine izin verilmemektedir.

İdare, estetik bir çevrenin temini için kolluk faaliyetlerine ilaveten kimi hizmetleri de sunmaktadır¹¹⁴. Kentsel estetiğin sağlanmasına ve korunmasına ilişkin olarak; belediyeler tarafından taşıt yollarında araçlarda hasara yol açabilecek boyutta düşük yahut yüksek kotlu kanalizasyon kapaklarının asfalt ile aynı hizaya getirilmesi, mazgalların temizlenmesi, eskiyen ve görüntü kirliliği oluşturan durakların modern görünümlü yeni duraklar ile değiştirilmesi, duvarlara yazılan yazıların silinmesi uygulamadan gösterilebilecek

¹¹⁴ Akkaya, s. 85.

örnekler arasındadır¹¹⁵. Harabeye dönmüş balıkçı barınaklarının yollarının, binalarının ve çevre düzenlemesinin yapılarak estetik şehircilik anlayışıyla güzelleştirilmesi; foseptik, kanalizasyon, elektrik hattı vb. sebeplerle yapılan kazılardan sonra kazılan alanın usulüne uygun şekilde kapatılması; meydanların, açık alanların görsel sanat eserleri ile donatılması; yolcu terminallerinin deforme olmuş duvar kaplama panellerinin değiştirilmesi ve böylece terminalin modern bir görünüme kavuşması; aydınlatıcılar, oturma elemanları, meydan saatleri, çeşmeler, döşeme kaplamaları, oyun alanları gibi kent mobilyalarının estetik bütünlüğü sağlayacak şekilde seçimi ve kullanımı, peyzaj çalışmaları kapsamında yeşil alanların artırılması; derelerin ıslahı ve bunların çevre düzenlemelerinin yapılması yine kentsel estetiğe ilişkin kamu hizmetleri arasında düşünülebilir.

3. Danıştay'ın Kamusal Estetiğin Sağlanmasına ve Korunmasına Yaklaşımı

Kamusal estetiğin sağlanması ve korunması amacı doğrultusunda Danıştay da önemli içtihatlar geliştirmiştir. Danıştay'a göre çağdaş bir kentin oluşturulması ve yaşatılması için aşırı yapılaşmanın etkisinden korunmuş, kent estetiği ve kentleşme kalitesini yükseltici alanların oluşturulması şarttır¹¹⁶. Bu ifadesine koşut olarak Danıştay, imar planlarının yargısal denetiminde başvurduğu ölçütler olan planlama esasları, şehircilik ilkeleri ve kamu yararı unsurları içinde estetik unsurunu da kamu yararının varlığının tespitinde ve şehircilik ilkelerinin içeriğinde aramaktadır¹¹⁷. O halde idarelerce kamusal estetiğin tesisine ilişkin kararlar kamu yararı ekseninde alınmalıdır. Aksi takdirde estetik olgusu keyfî bir müdahale aracına bürünebilir. Bu bakımdan kamusal estetiğe yönelik kararlar kentsel doku, koruma ve sürdürülebilirlik ilkeleri de gözetilerek bir bütün halinde değerlendirilmelidir.

Danıştay kararlarında kamusal estetik; dış görünüm, manzara, yapı ruhsatı verilirken nüfus, alan ve yapı ilişkilerinin göz önünde bulundurulması

---

¹¹⁵ Sancakdar, 2014, s. 463.

¹¹⁶ D. 6. D, T. 06.10.2022, E. 2021/6908, K. 2022/8427; D. 6. D, T. 14.12.2023, E. 2021/11238, K. 2023/9501; D. 6. D, T. 27.12.2023, E. 2023/771, K. 2023/10039; D. 6. D, T. 23.05.2024, E. 2022/7835, 2024/3243.

¹¹⁷ “İmar planlarının yargısal denetiminde şehircilik ilkeleri, planlama esasları ve kamu yararı kriterlerinin yanı sıra özelliği itibarıyla imar planının bütünlüğü, genel yapısı, kapsadığı alanın nitelikleri ve çevrenin korunması gibi olguların ve üstün kamu yararı ilkesinin de gözetilmesi zorunludur.” D. 6. D, T. 17.06.1997, E. 1996/5362, K. 1997/3020.

gerekliliği gibi farklı terimlerle ve değişik yönleri ile refere edilmektedir¹¹⁸. Bunun yanında Yüksek Mahkeme içtihatlarında silüetin korunması, kötü ve çirkin görüntü kavramlarına da kamusal estetik yönünden yapılan değerlendirmelerde yer verilmektedir.

Karar tarihi itibarıyla yerel mahkeme kararının onandığı temyiz incelemesinde Yüksek Mahkeme, park alanının arıtma tesisi ve trafo alanına dönüştürülmesine yönelik imar planı değişikliği işleminin, arıtma tesisi ile trafo binasının beldenin genel ihtiyacı olmasından ziyade komşu parseldeki otel maliki tarafından özel olarak talep edildiği ve arıtma tesisi olarak nitelendirilmesinin yanlış olduğu, büyük hacimli bir betonarme fosseptik çukur olarak adlandırılmasının doğru olacağı, trafo binasının ise büyük ve çirkin bir kütle olduğu, bu mevkîe adını veren tarihi değirmenin karadan algılanmasını önlediği, denizden silüeti bozan ve dokuya zarar veren aykırı bir yapı olduğu, uygulama imar planında öngörülen değişikliğin kentsel estetik, sağlık, işlev ve konum açısından planlama ve şehircilik ilkelerine aykırılık teşkil ettiği, kamu kullanımına ait park alanının kamuya değil sadece bir birey ya da kurumun kullanımına adeta kamu yararı gözetiliyormuş gibi dönüştürülmesinin eşitlik ve adalet ilkelerine aykırı olduğu gerekçeleriyle imar planı değişikliğinde şehircilik ilkelerine, planlama esaslarına ve kamu yararına uyarlılık bulunmadığını belirtmiştir¹¹⁹. Mevzubahis kararında Danıştay, arıtma tesisinin kamu yararı amacı taşımadığını vurgulamasının yanında tesisi büyük bir lağım çukuruna benzetmekte, trafo binasının görünümünün ise çirkin olduğuna dikkat çekerek deniz tarafından silüeti bozduğunu ve bu sebeple estetik açıdan planlama ve şehircilik ilkelerine aykırı düştüğünü ifade ederek kamusal estetiği de imar planı değişikliğinin iptalinde temel sebepler arasında görmektedir.

Kamusal estetiğin sağlanması ve korunması açısından Danıştay'ın imar planlarına yaklaşımına bakılacak olursa, kentsel gelişmenin yönlendirilmesinde imar planlaması ile yön, şekil ve büyüklükle ilgili belirlemeler yapılmasının zorunlu olduğunu belirten Yüksek Mahkeme, günümüzde sağlıklı kentleşmenin önündeki en ciddi engel olarak plansız ve aşırı kentleşme olgusunu vurgulamakta ve kentsel planlama sürecinde zorlayıcı, kısıtlayıcı ve yönlendirici kararların tümünün birlikte rol oynaması

¹¹⁸ Akıncı, s. 152.

¹¹⁹ D. 6. D, T. 02.11.1999, E. 1998/4816, K. 1999/5158.

gerektiğini belirtmektedir¹²⁰. Kararında Danıştay, kamusal estetiği korumanın iyi bir imar planlama süreciyle doğrudan ilişkili olduğuna dikkat çekmektedir. Zira plansız yapılaşmalar yol açtığı altyapı sorunları bir tarafa, kamusal estetiği göz ardı etmekte, ayrıca tarihi ve doğal dokuyu bozabilmektedir. Bunun önüne geçebilmek için kolluk yetkileri kullanılabilecek olup, kentsel planlama sürecinde kamusal alanlarda estetik ilkelerin tespit edildiği yönlendirici kararlardan; yapı yüksekliklerini, cephe malzemelerini belirleyen kısıtlayıcı kurallardan ve koruma alanı kararı gibi zorlayıcı kararlardan bir arada yararlanılması gerekmektedir. Bina yüksekliğinin artırılmasına dair imar planı değişikliğinde sokak silüetinin de gözetilmesinde kamu yararı bulunduğu altının çizildiği kararında Danıştay, sokak bütününde bina yüksekliği açısından sağlanan uyumun bozulmasına sebep olacak bir düzenlemenin çevresi yönünden de kötü emsal oluşturacağı, yoğunluğun artmasına yol açacağı ve kamu yararına aykırı olacağı sonucuna varmıştır¹²¹. Silüet yönünden de imar planı değişikliğinin hukukiliğinin tartışıldığı daha yakın tarihli bir kararında da Danıştay, dava konusu parselin cephe aldığı cadde üzerinde oluşan silüete bakıldığında; bazı taşınmazların kat yüksekliği, uyumsuzluğa konu taşınmazın maliki olan davalı yanında müdahil şirketin talep ettiği sekiz kattan da fazla olduğu için dava konusu nazım imar planı değişikliğinde hukuka aykırılık bulunmadığı, çevresine ilişkin getirilen yapılaşma koşulları ile uyumlu olduğu sonucuna ulaşmıştır¹²². Karar bu kısmı üzerinden değerlendirildiğinde, taşınmazın cephesinin yer aldığı cadde silüetinde diğer parsellerde de aynı veya daha fazla kat yüksekliği bulunması durumunda değişikliğin çevresine ve mevcut dokuya aykırılık oluşturmayacağı söylenebilir. Kararda mevcut cadde silüeti, kamusal estetikle ilişkili biçimde ele alınmaktadır.

Bir başka kararında ise Danıştay, kentin içinde sıkışmış bir durumda olan küçük sanayi sitesinin kaldırılarak yerine kent merkezinin sağlıklı ve nitelikli şekilde gelişebilmesi için ihtiyaç duyulan kentsel ve bölgesel sosyal altyapı alanı ile kentsel ve bölgesel yeşil ve spor alanı oluşturulmasına yönelik revizyon çevre düzeni planında ve alanda ihtiyaç duyulan ibadet yeri, kültürel tesis alanı ve park alanının sağlanmasına yönelik olarak çevre düzeni planı uyarınca gerçekleştirilen nazım imar planı ve uygulama imar planı değişikliğinde hukuka aykırılık bulunmadığını tespit etmiştir. Bu tespiti yaparken estetik

---

¹²⁰ D. 6. D, T. 14.12.2023, E. 2021/11238, K. 2023/9501. Ayrıca bkz. D. 6. D, T. 23.05.2024, E. 2022/7835, 2024/3243.

¹²¹ D. 6. D, T. 15.09.1998, E. 1997/1618, K. 1998/3921.

¹²² D. 6. D, T. 23.05.2024, E. 2022/7835, 2024/3243.

olgusuna da değinen Danıştay, sanayi sitesinin kent merkezi içerisinde sıkışmış olmasının kentin gelişmesine engel teşkil ettiği, kent estetiğini bozucu etki gösterdiği, kent merkezinin nitelikli şekilde gelişebilmesi için sanayi sitesinin alandan kaldırılmasının gerekli olduğu ve bu yönde yapılan plan değişiklikleri ile faaliyetlerin aksamamasının amaçlandığı sonuçlarına varmıştır¹²³. Karar üzerinden Danıştay'ın yaklaşımı yorumlanacak olursa, en başta kamusal estetik kavramının kentleşme, planlama ve kamu yararı kavramları ile ilişkilendirilerek ele alındığı söylenebilecektir. Estetik olgusu doğrudan kentin kimliği, gelişimi ve işleyişi ile ilişkilendirilmektedir. Belki de en önemlisi, kent merkezinde sıkışıp kalmış bir sanayi sitesinin varlığı estetiği bozan bir unsur olarak düşünülerek, kamusal estetik revizyon çevre düzeni planı ile nazım ve uygulama imar planı değişikliklerinin gerekçeleri arasında kabul görmektedir. Plan değişikliğinin tatbiki durumunda ise dolaylı yoldan da olsa kamusal estetiğin tesisi idarenin kolluk müdahalesinin de dayanağını oluşturacaktır.

Danıştay, İmar Kanunu'nun 40. maddesi uyarınca bölgede yer alan yapılara daha estetik ve modern bir görünüm sağlamak üzere binanın zemin katı çıkma hizasına kadar giydirme cephe, çıkma üstü beyaz boya üzerine silme ve sövelerle Ankara evini andıracak şekilde gerekli tadilat ve düzenlemelerin yapılmasına ilişkin Belediye başkanlığı işlemini ise İmar Kanunu'nun ilgili maddesinin umumun sağlık ve selametini ihlal eden, estetik, şehircilik veya trafik bakımından sakıncalı görülen enkazların veya birikintilerin, gürültü ve duman tevlid eden tesisler ile benzerlerinin mahzurlarının giderilmesi amacıyla yönelik uygulamalara ilişkin olduğu, binada daha estetik ve modern bir görünüm elde edilmesi maksadıyla tesis edilen işlemin anılan Kanun maddesi kapsamında değerlendirilemeyeceği gerekçesiyle hukuka aykırı bulmuştur¹²⁴. Kamu düzenini koruma amacını izlemeyen tasarrufların kolluk fonksiyonu dahilinde kabul görmeyeceği esası, Danıştay kararında da yerini almıştır.

Acele kamulaştırma usulü ile çarpık ve virane yapılaşmanın kaldırılmasına ilişkin başka bir kararında Danıştay, tarihi cami çevresindeki gecekonduların kaldırılması ve caminin ön plana çıkarılması için modern görünümlü bir park ve yeşil alan yapılmasının amaçlandığı, caminin güneyinde bulunan tek katlı iş yerlerinin bir kısmının virane görünüm aldığı, bir an evvel tahliye ve yıkım yapılarak çirkin görünümün ortadan kaldırılması gerektiği, bölgede bulunan

¹²³ D. 6. D, T. 21.12.2023, E. 2021/9174, K. 2023/9796.

¹²⁴ D. 14. D, T. 04.07.2018, E. 2015/8499, K. 2018/5049.

altmış iki hak sahibinden kırk hak sahibi ile uzlaşma sağlandığı, şayet olağan kamulaştırma usulü uygulansaydı sürecin uzayacağı gerekçelerine dayanarak Cumhurbaşkanı tarafından alınan acele kamulaştırma kararında acelelik halinin ve kamu yararının bulunduğunu belirtmiştir¹²⁵. Kararında Danıştay, taşınmazlara el koyulmasına imkân tanıyan Cumhurbaşkanı Kararında hukuka aykırılık olmadığını belirtirken hem tarihi değerlerin korunması hem de çevrenin güzelleştirilerek görüntü kirliliğine son verilmesi yönleriyle kamusal estetiğin sağlanmasına dikkat çekmiştir. Nitekim Danıştay, caminin çevresinin düzenlenmesi ile gerek şehir merkezindeki kötü görüntünün ortadan kaldırılacağını, gerekse caminin tarihi dokusunun ön plana çıkarılacağını ve çevresinin güzelleştirileceğini vurgulayarak kamu yararının varlığına kanaat getirmiş ve projenin bir an önce tamamlanmasında acelelik halinin bulunduğu sonucuna varmıştır. Yine de taşınmaza acele el koyulabilmesi istisnai bir usul olarak düzenlendiğinden, kamu düzeninin korunması ve acele kamulaştırma yapılmasını zorunlu kılan kamu yararının bulunması koşulları detaylıca ortaya koyulmadan bu prosedürün uygulamada olağan bir kullanım halini almamasına dikkat edilmelidir.

Bu başlık altında değinilmesi gereken bir başka konu da iptal davası için subjektif ehliyet koşulu olan menfaat ihlalidir¹²⁶. Kamusal estetiğin sağlanmasına ve korunmasına aykırı düşen yahut kamusal estetiği ihlal eden, bu konuda menfi bir değişikliğe sebep olan veya olumlu bir durumun ortaya çıkışını engelleyen idari işlemlere karşı açılacak iptal davalarında davacının menfaatinin ihlal edilmiş olması aranır. Menfaatin meşru, kişisel ve güncel olması gerekmektedir. Menfaat ihlalinin bulunup bulunmadığını idari yargı yerleri takdir etmektedir. Bu konuda değerlendirme yapılırken kişisel menfaatin tespitinde dar yorum yapılması kamusal estetiğin sağlanması ve korunması maksadıyla açılmak istenen iptal davalarının yargı önüne taşınamaması riskini barındırır. Oysa estetik kamu düzeninin sağlanmasında herkesin menfaati vardır. Danıştay’ın yerleşik içtihatlarından, çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması, imar uygulamaları gibi kamu yararını ilgilendiren konularda kişisel menfaat saptanırken geniş yorum yapılması gerektiği anlaşılmaktadır¹²⁷.

¹²⁵ D. 6. D, T. 12.10.2021, E. 2020/9912, K. 2021/11250.

¹²⁶ İptal davası bakımından subjektif ehliyet kavramı, dava konusu idari işlem ile menfaati ihlal edilmiş olan kişilerin dava açmaya ehil olduğunu ifade etmektedir. Karahanoğulları, s. 209.

¹²⁷ Bu konudaki açıklamaları için bkz. Gökalp Alica, s. 179, 180; Boz, 2023, s. 888, 894.

“...Danıştay içtihatlarında; çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması amacıyla kamu yararını yakından ilgilendiren konulara ilişkin düzenleyici işlemlerin iptali istemiyle açılan davalarda menfaat ilişkisi geniş yorumlanmaktadır. İptal davası açabilmesi için gerekli olan

Çünkü çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması ve imar uygulamaları, tüm toplumun yaşam alanını ilgilendirmelerine binaen, çevre hakkı kapsamında korunması ve sürdürülmesi toplum yararına olan konulardır¹²⁸. Danıştay'ın menfaat ilişkisinin geniş yorumlanması ile alakalı yaklaşımının, çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması ve imar uygulamaları ile olan bağlantısından ötürü kamusal estetiğin korunması için açılan iptal davalarında da geçerli olması icap eder. Bu yönüyle örnek olarak Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ile bireylerin belde ya da semt sakini sıfatıyla dava açabilmeleri ehliyet unsuru bakımından kabul edilmelidir. Menfaati ihlalinin bulunmaması halinde açılan davalar İYUK m. 15/1-b gereği ehliyet yönünden reddedilir. Menfaat şartının geniş yorumlanması mahkemeye erişim hakkının teminat altına alınması yönünden de önemlidir¹²⁹. Bu sayede iptal davasının amacıyla örtüşmeyen sınırlamaların da önüne geçilmiş olacaktır¹³⁰.

C. Kamusal Estetiğe Yönelik Kolluk Yetkilerinin Başlıca Kullanım Yöntemleri

Kolluk yetkilerinin kullanım yöntemi olarak kamusal estetiğin sağlanmasına ve korunmasına yönelik kolluk işlemleri ile usulleri

menfaat ilişkisi kişisel, meşru, güncel bir menfaatin bulunması halinde gerçekleşecektir. Başka bir anlatımla, iptal davasına konu olan işlemin davacının menfaatini ihlal ettiğinden söz edilebilmesi için, davacıyı etkilemesi, işlem ile davacı arasında ciddi ve makul bir ilişkinin bulunması gerekmektedir... Uyuşmazlıkta ise park kullanımında bulunan taşınmazın park ve rekreasyon kullanımına alındığı, bu haliyle dava konusu taşınmazın yeşil alan fonksiyonunun devam ettiği, kent ve kent parçasında yaşayanların kullanımına açık umumi hizmet alanlarının kaybına ilişkin olmadığı hususları göz önüne alındığında dava konusu işlemin çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması gibi kamu yararını yakından ilgilendiren konular arasında yer almadığı, davacının yaşadığı yerin başka bir mahal ve konumda bulunması karşısında, dava konusu işleme karşı kişisel, ciddi ve güncel bir menfaat bağı bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır."

D. 6. D, T. 17.03.2022, E. 2019/115, K. 2022/3183.

¹²⁸ Gökalp Alica, s. 173.

¹²⁹ Akyılmaz/Sezginer/Kaya, 2024, s. 287.

¹³⁰ İdare hukukunun ve idari yargının varlık nedeni idareyi hukuk kuralları içinde tutmaktır. Karahanoğulları, s. 202. İptal davası, hukuka aykırı nitelik taşıyan idari işlemleri ortadan kaldırarak idarenin hukuka bağlılığını sağlama ve bu sayede hukuk düzenini koruma amacını taşır. Akyılmaz/Sezginer/Kaya, 2024, s. 285.

İptal davaları için aranan subjektif ehliyet şartı, dava aracılığıyla idari işlemin denetlenmesine hizmet edecek şekilde yorumlanmalıdır. Zira idari kararların iptal davası yoluyla denetlenmesindeki amaç idarenin hukuk sınırları içinde kalmasına ve hukuk devleti ilkesinin gerçekleşmesine katkı sağlamaktır. Bu sebeple çevre, imar uygulamaları ile tarihi ve kültürel değerlerin korunması gibi kamu yararını yakından ilgilendiren mevzularda dava açma ehliyeti geniş yorumlanmaktadır. Boz, 2023, s. 888, 894.

kastedilmektedir. Kolluk makamları görevlerini icra ederken belirli usuller dairesinde düzenleyici ya da birel işlemler yapmakta ve işlemlerine aykırı hareket edenlere çeşitli yaptırımlar uygulamaktadır¹³¹. Ruhsat, yıkım, tahliye kararları, idari para cezaları bunlara örnektir. Bu çerçevede kolluk makamları kamu düzenini sağlama görev ve yetkisine istinaden kamusal estetiğin korunmasına ilişkin gereken tedbirleri alabilmekte, aykırılıklar karşısında yaptırımlar uygulayabilmektedir¹³².

Kamusal estetiğin tesisinde kolluk gözetim ve denetiminin gereği gibi gerçekleştirilebilmesi gayesiyle kimi faaliyetler izne ya da ruhsata tabi tutulmuştur¹³³. İmar Kanunu'nun 21. maddesi uyarınca, kamuya ait yapı ve tesisler ile sanayi tesislerinde ruhsatı düzenleyen 26. madde istisna tutularak, Kanun kapsamında giren tüm yapılar için belediye veya valilikten yapı ruhsatının alınması zorunlu tutulmuştur. Ruhsat, yapıların estetik niteliklerinin denetlenmesine olanak sunmaktadır¹³⁴. Durum böyleyken Danıştay, ruhsatsız yapılar için İmar Kanunu'nun 42/2. maddesine göre para cezası verilmesinin şartları oluşmakla beraber, ruhsatsız yapılara verilecek para cezalarının arttırım nedenleri hesaplanırken, ruhsatsız veya ruhsata aykırı yapıların çevre ve görüntü kirliliğine yol açtığı ön kabul olarak değerlendirilmesinin mümkün olamayacağını, ruhsatsız yapıların çevre ve görüntü kirliliği oluşturduğunun açık ve kesin olarak ortaya koyulması gerektiğini belirtmektedir¹³⁵. Kamusal estetiğin inşasına ilişkin bir diğer kolluk yöntemi aynı Kanun'un 40. maddesinde yer almaktadır. Madde uyarınca, estetik yönden de sakınca doğuran enkazların, birikintilerin, gürültüye ve dumana yol açan tesislerin, kuyu, çukur, lağım, mağara ve benzerlerinin sakıncalarının ortadan kaldırılması ve bunların yeniden belirmelerinin engellenmesi hususlarının ilgisine tebliğ edileceği, tebliğde gösterilen süre zarfında gereğinin yapılmaması halinde mahzurun bizzat belediye veya valilikçe giderileceği belirtilmektedir. Kanun'un 42. maddesi, bu yükümlülüğe uymayanlar hakkında yükümlendirici bir işlem olan idari para cezası verilmesini de öngörmektedir. Buna mukabil, iki ayrı kararında Danıştay, çatıya kurulan baz istasyonu ile bir yapının bahçesinde ve çatısında bulunan reklam panolarını bu madde kapsamında yapılan

---

¹³¹ Bucaktepe, s. 234.

¹³² Çağlayan, s. 33, 34.

¹³³ Bucaktepe, s. 251.

¹³⁴ Akkaya, s. 116.

¹³⁵ D. 6. D. T. 22.09.2020, E. 2019/10705, K. 2020/8037; D. 14. D. T. 11.9.2018, E. 2015/6210, K. 2018/5148.

tanımlama ve mahzur teşkil eden unsurlar içerisinde görmemiş ve anılan hükme dayanılarak baz istasyonunun kaldırılması ile reklam panolarının kaldırılması ve para cezası verilmesi yönünde tesis edilen işlemlerde hukuka uyarlık bulunmadığını belirtmiştir¹³⁶.

Belediyeler tarafından çıkarılan ilan, reklam ve tanıtım yönetmeliklerinde ilan, reklam ve tanıtım uygulamaları bakımından ayrı ayrı izin alınması koşulu aranmaktadır. Sadece müracaatta bulunulması izin yerine geçmemektedir. İzin vermeye yetkili makamlar düzenleyici işlem ile gösterilmekte olup, genelde büyükşehir belediyelerinin yetki, hüküm ve tasarrufu altında olan yerlerde mimari estetik komisyonunun uygunluk görüşü alınarak zabıta daire başkanlıkları, ilçe belediyelerinin sorumluluk sahalarında ise mimari estetik komisyonunun uygunluk görüşünün alınması kaydıyla zabıta müdürlükleri bu yetkiyi haizdir. Gelen başvurulara izin verilmesi bakımından bazı koşullar aranmaktadır. Örneğin ilan, reklam ve tanıtım uygulamalarında estetik değerlerin gözetilmesi esas olup, binaların mimari özellikleri, güzergâh üzerindeki ilan ve reklam yoğunluğu, silüete etkisi gibi konular göz önünde bulundurularak karara varılmaktadır. Doğal ve tarihi çevrenin algılanmasını engelleyecek, kentin silüetini bozacak uygulamalara izin verilmemektedir. Binalar açısından, pencere ve kapı boşluğunun olmadığı sağır duvar adı verilen kısımlara reklam alanı olarak izin verilmektedir. Binanın bir cephesine birden fazla reklam verilmesi görüntü kirliliğine yol açacağından birden çok reklam uygulamasına izin çıkmaması yerinde olacaktır. Benzer bir görüntü kirliliği de binaların katlarının iş yeri olarak kullanılması halinde binaların normal kat cephelerine tanıtım levhalarının asılmasında yaşanmaktadır. Estetiği ve mimari karakteristiği bozmamak için böyle iş yerlerinde binanın giriş kapısının yanında ya da giriş holünde, bunun mümkün olmaması halinde ise ön cephede zemin kat seviyesinde ortak tanıtım uygulamalarına müsaade edilmelidir. Sabit reklam araçları bakımından da bazı esaslar belirlenmektedir. Bunların belediyenin belirlediği şekil ve ebatta olması, sayılarının ve yerlerinin mimari estetik komisyonunca belirlenmesi, tarihi eserler ve tescilli yapıları kapatmamaları söz konusu esaslara misal gösterilebilir. Söz konusu ilan, reklam ve tanıtım uygulamaları belediyeler tarafından denetlenmekte ve tespit edilen mevzuata aykırı ya da izinsiz uygulamalar kaldırılarak bunlara karşı yaptırım uygulanmaktadır.

Bahsi geçen örnekler haricinde kamusal estetik ile bağlantılı biçimde 5393

¹³⁶ D. 6. D. T. 22.09.2003, E. 2002/1307, K. 2003/4407; D. 6. D. T. 14.01.2004, E. 2003/5266, K. 2004/120.

sayılı Belediye Kanunu'nun 73. maddesinde kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanlarında yer alan yapıların boşaltılması, yıkımı ve kamulaştırılmasından bahsedilmektedir. Keza 5366 sayılı Kanun uyarınca da yenileme alanlarında bulunan yapıların boşaltılması, yıkımı ve kamulaştırılması işlemleri yerine getirilmektedir. İfraz ve tevhit işlemleri bakımından da kamusal estetiğe ilişkin esaslar göz önünde bulundurulmalıdır. Bir imar adasında mevzuatına uygun binalar dikkate alınarak ve yeni inşa edilecek binaların şematik konumu çizilerek ada bazında etüt yapıp, ada içindeki parsel dağılımının yapıların estetiğini ve sokağın silüetini bozmadığı ortaya konulmadan ifraz ve tevhit işlemi yapılamayacaktır¹³⁷.

Kamusal estetiğe dair bir diğer kolluk yöntemi olarak yasaklamadan da bahsedilebilir. Kıyı Kanunu'nun 6. maddesi kıyılarda yapı yasağı öngörmektedir. Benzer şekilde nehir ve göl kenarlarında yapı yasağı getirilmesinin nedenleri arasında estetik gerekçeler de bulunmaktadır¹³⁸. İmar Kanunu'nun 12. maddesinde de imar planlarında gösterilen cephe hattından önde bina yapılması yasaklanmıştır. Burada kastedilen, parselin üzerine bulunduğu yoldaki parsel cephesi olup, kamusal estetiğin sağlanması amacıyla yapıların cephe hattından önde yapılmaması gerekmektedir¹³⁹.

D. Kamusal Estetiğin Korunmasına Dair Kolluk Yetkilerinin Sınırları

İdari kolluk faaliyetlerinin varlık sebebi kamu düzeninin sağlanması ve korunmasıdır. Kent estetiğinin korunması için yürütülen kolluk faaliyetleri de estetik kamu düzeninin sağlanması ve korunması amacını taşırlar. Buna karşın, kamu düzenini sağlamak amacıyla yürütülen kolluk etkinlikleri temel hak ve özgürlükleri gereksiz ve usulsüz biçimde sınırlamamak, kısıtlamamak ve zedelememek durumundadır. Bu esas, idarenin tüm kolluk yetki ve usullerine hâkim olmalıdır¹⁴⁰.

Demokratik toplumlarda kişi özgürlüklerinin korunması temel prensip olduğundan, özgürlüklere getirilecek sınırlamaların ölçüsü mühim bir mesele kabul edilerek özgürlükler ile kamu düzeni arasında denge kurulmaya

---

¹³⁷ Kalabalık, 2023, s. 286, 287.

¹³⁸ Akkaya, s. 115.

¹³⁹ Kalabalık, 2023, s. 573.

¹⁴⁰ Duran, s. 259.

çalışılmaktadır¹⁴¹. Kamu düzeni için gerçekleştirilecek bir faaliyetin yerinde olup olmadığını kural olarak kolluk makamları denetleyebilmektedir. Fakat kolluk tarafından gerçekleştirilecek müdahalenin, temel hak ve özgürlüklerin kamu düzenini sağlama ve koruma endişesi içinde kullanılamaz duruma düşmesini önleme düşüncesine dayalı belirli ilkelere uygun olması beklenir¹⁴². Temel hak ve özgürlüklerin kolluk karşısında müdafaası, kolluk yetkilerinin sınırlandırılması ile mümkündür. Kolluk faaliyetlerinin sınırları bakımından Anayasa'nın 13. maddesi dikkate alınmalıdır. Anılan hüküm uyarınca kolluk faaliyetlerinin kanuna dayanması gerekmektedir. Maddeye göre, kolluk faaliyeti ile temel hak ve özgürlüklere getirilecek sınırlamalar temel hak ve özgürlüklerin özlerine dokunmadan sadece Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak getirilmeli ve bu sınırlamalar Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmamalıdır. Bunlar arasında kolluk yetkilerinin sınırları bakımından en çok karşılaşılan ve doğal olarak en yoğun biçimde gözetilmesi gereken ilkelerden biri ölçülülüktür. Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve özgürlüklere sınırlama getirilirken sınırlamanın ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı kuralı getirilmiştir. Ölçülülük ilkesi, bir hakkın ya da özgürlüğün sınırlandırılmasında kullanılan aracın sınırlamayla ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, bu aracın amaç bakımından gerekli bulunmasını ve söz konusu araçla ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir orantının sağlanmasını ifade eder. İlkenin elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkesi söz konusudur¹⁴³. Anayasa Mahkemesine göre elverişlilikten kasıt, getirilen kuralın ulaşılmak istenen amaç için elverişli olmasıdır. Yine Yüksek Mahkemeye göre gereklilik, getirilen kuralın varmak istenen amaç noktasında gerekli olmasını ifade ederken, orantılılık ise getirilen kural ile amaç arasında bulunması gereken ölçüyü belirtmektedir¹⁴⁴. Ölçülülük, temel hak ve özgürlüklerin yalnızca kanun ile sınırlandırılmasında değil, idarece kolluk tedbirleri ile sınırlandırılmasında da dikkate alınması gereken bir ilkedir¹⁴⁵. Ölçülülük ilkesi kamusal estetik üstüne yorumlanırsa, en başta, estetik kamu düzenini sağlamak için kolluk

¹⁴¹ Tan, s. 402.

¹⁴² Yıldırım/Yasin/Kaman/Özdemir/Üstün/Okay Tekinsoy, s. 575.

¹⁴³ Oğurlu, s. 21, 36 – 39.

¹⁴⁴ AYM, T. 09.05.2024, E. 2023/127, K. 2024/105, RG. 05/07/2024-32593.

¹⁴⁵ Bu konuda bkz. Oğurlu, s. 35; Tan, s. 446; Yıldırım/Yasin/Kaman/Özdemir/Üstün/Okay Tekinsoy, s. 575.

makamının alabileceği tedbir sayısı birden çok ise bunlar içinde temel hak ve özgürlükleri en az sınırlayan tedbirin öncelikle tercih edilmesi gerektiğini söylemek mümkündür. Böylelikle amaç ile araç arasındaki oranlılık sağlanmış olacaktır¹⁴⁶.

İdarelerin şehircilik konusunda geniş yetkileri bulunmaktadır. Sahip olunan yetkilerin kullanımı esnasında idarenin gözeteceği kamusal estetik olgusu, kamu düzeni ile temel hak ve özgürlükler arasında çatışma yaratabilmektedir. Örneğin kamusal estetiğe ilişkin düzenlemeler özellikle mülkiyet hakkına sınırlamalar getirebilmektedir¹⁴⁷. Benzer şekilde 5366 sayılı Kanun kapsamında il özel idareleri ile belediyeler, yenileme alanı ilan edilen yerlerdeki taşınmazlar üzerinde proje tamamlanana kadar yapılaşma, kullanım ve işletme konularında geçici kısıtlamalar uygulayabilmektedir. Bu gibi durumlarda kamu düzeninin korunmasına elverişli olmayan yollara başvurulması hukuka aykırı bir davranıştır ve temel hak ve özgürlüklerin lüzumsuz yere sınırlanması neticesini doğurur¹⁴⁸.

Kamu düzenini oluşturan unsurlar kolluk otoritelerinin müdahale alanını sınırlandırırken, kamu düzenine yönelik kargaşa, karışıklık ve tehlike idari kolluk işlemlerinin gerekçesini ortaya koyar¹⁴⁹. Estetik kamu düzeni için de bu genel kural geçerlidir. İdarenin kolluk yetkisine başvurabilmesi, kamu düzenini bozabilecek nitelikte gerçekleşmiş veya gerçekleşmesi çok olası bir tehdidin veya tehlikenin varlığına bağlıdır¹⁵⁰. İdarenin belirli yönde işlem tesis edebilmesi için birtakım maddi vakıaların mevcudiyetini tespit etmesi ve bunları normun amacı doğrultusunda işlem tesisini mümkün kılan vakıalar şeklinde nitelendirmesi gerekmektedir¹⁵¹. Danıştay kararına konu olan bir uyuşmazlıkta, yıkılacak derecede tehlikeli yapılara ilişkin İmar Kanunu'nun 39. maddesinin uygulanabilmesi için yapının bir kısmının veya tamamının yıkılacak derecede tehlikeli olduğunun rapor ile tespitinin ve izalesinin tebliğinin gerektiği belirtilmiş olup, salt yapının tehlike arz ettiği ve şehircilik ile estetik açıdan görüntü kirliliği yarattığı söylenerek yıkım kararı

---

¹⁴⁶ Yıldırım/Yasin/Kaman/Özdemir/Üstün/Okay Tekinsoy, s. 576.

¹⁴⁷ Akkaya, s. 51, 58.

¹⁴⁸ Duran, s. 262, 263.

¹⁴⁹ Atay, s. 342.

¹⁵⁰ Yıldırım/Yasin/Kaman/Özdemir/Üstün/Okay Tekinsoy, s. 576.

¹⁵¹ Öztürk, s. 1039.

verilemeyeceği ifade edilmiştir¹⁵². Karardan yola çıkarak, kamu düzenini tehdit eden ve tehlikeye sokan herhangi bir durum yokken kolluk işlemi yapılmasının, o işlemi sebep unsuru yönünden sakatlayacağını; keza kamu düzeninin sağlanması ve korunması dışında bir maksadın güdüldüğü kolluk etkinliğinin de amaç unsuru bakımından hukuka aykırı olacağını söylemek mümkündür. Estetiğe aykırı düşen durumlar kamu düzenini tehlikeye sokacak kadar ciddi boyuta varmamış ise kolluk yetkilerinin kullanımında keyfiliğe ve suistimallere açık kapı bırakabilir¹⁵³. Kamu gücüne dayanılarak icra edilen ve re'sen icra ile zor kullanma yetkilerini içeren kolluk etkinliklerinin keyfi biçimde yürütülmesi bir hukuk devletinde bahis konusu dahi olmamalıdır. Bunu denetleyecek olan idari yargı yerleri, kolluk işlemlerinin denetimi esnasında bireylerin tutum ve davranışlarının kamu düzenini bozup bozmadığını, bunu önlemek için idarece alınan tedbirlerin tehdit ve tehlikenin ağırlığı ile orantılı olup olmadığını, hak ve hürriyetlerin gereksiz biçimde veya ölçülülük ilkesine aykırı olarak sınırlandırılıp sınırlandırılmadığını gözetmelidir. Bu soruların aydınlanması halinde kolluk yetkisinin hukuka uygun kullanılıp kullanılmadığı tespit edilebilecektir. Zira idari yargı hakimi maddi hal ve şartları, sebep – saik unsurunu incelemeyen kolluk yetkisinin saptırılıp saptırılmadığını, kötüye kullanılıp kullanılmadığını kestiremeyeceği gibi temel hak ve özgürlükleri koruma misyonunu da tam anlamıyla yerine getiremeyecektir. Bu sebeple idari yargının diğer konulara nazaran kolluk faaliyetleri üzerinde daha geniş ve etkili bir denetim yetkisine sahip olduğu kabul edilmektedir¹⁵⁴.

SONUÇ

Bireylerin ve toplumların sağlıklı ve mutlu bir yaşam sürmeleri nitelikli, işlevsel ve estetik bir çevrenin oluşması ile mümkündür. Bir diğer ifadeyle kentler ve yapılar için sağlam ve işlevsel olmalarının yanında estetik açıdan hoş görünmeleri de mühimdir. Bu görsel değerlendirme çoğunlukla yapıların tasarımı ile ilgilidir. Nasıl ki gürültü ya da kötü koku rahatsızlık verirse, kötü görüntü de benzer bir etkiye sebep olabilir. Kimseden kulaklarını ve burnunu tıkaması istenemeyeceği gibi gözlerini kapatması da beklenemez. Diğer duyular kadar görme duyusunun da olumsuz etkilerden korunması beklenir. Bunu gerçekleştirecek araçlardan biri de kamusal estetiğin tesisine yönelik idari kolluk faaliyetleridir. Buna karşın kamusal estetiğin sağlanmasına

¹⁵² D. 6. D, T. 03.05.2010, E. 2008/7689, K. 2010/4314.

¹⁵³ Amorosi, s. 19.

¹⁵⁴ Duran, s. 262.

ve korunmasına ters düşecek, kamusal estetiğe aykırılık oluşturacak, onu bozacak idari işlemler de olabileceğinden, doğacak hukuki etkinin yalnızca muhataplarıyla sınırlı kalamayacağı ve çevre faktörü de gözetilerek bu türden işlemlerin iptal davası kanalıyla yargısal denetiminde kişisel menfaat kavramının dar yorumundan kaçınılması yerinde bir yaklaşım olacaktır.

Estetik algısının bir yönü de onun öznel oluşudur. Estetik, insan ruhunun ve bilincinin meydana getirdiği bir değerdir. Yapıların estetik bir ifadeye sahip olmaları birtakım evrensel ölçütlerin yanında, kendi özgünlükleri ve bu özgün yapının getirdiği farklılıklar da gözetilerek daha esnek bir değerlendirmeye yorumlanabilir. Dahası, zaman içinde güzel kavramından anlaşılanın değişebilmesi de söz konusudur. Bu sebeple estetik algısının o gün ve koşullarla sınırlanmadan tüm zamanlara göre değerlendirilmesi makul bir yaklaşım olacaktır. Bunu sağlamada hukuk kurallarına önemli rol düşmektedir. Zira kamusal estetikten kasıt, mevzuat ile yönü çizilen yasal estetikdir. Yasal düzenlemeler ile kamusal estetiğin teminini sağlayan somut düzenlemelerin kabulü ve sayıca artması bu minval üzere yaşanan sorunlara çare oluşturabilecektir. Özellikle Boğaziçi Kanunu, Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Kanunu emsallerinde olduğu gibi belli bir alana özgü yasal düzenlemelerin yapılması kamusal estetiğin, doğanın, tarihi ve kültürel değerlerin korunmasına, geliştirilmesine ve idaresine daha ciddi katkılar sunacak; bu tür yasaların uygulanmasını sağlamak üzere imar, planlama, çevre ve koruma konularında çıkarılacak düzenleyici işlemler ile yetkili idarelerin kamusal estetik konusuna hassasiyet göstermeleri ve ihtiyatlı yaklaşımları yönünden daha belirgin ve somut bir zemin hazırlanmış olacaktır.

Yapıların kendi tasarımlarının göze hoş gelmesinin yanında diğer yapılarla arasında uyumun ve bütünlüğün varlığı da kentlere estetik görünüm katmaktadır. Söz konusu uyum ve bütünlük; kat sayısı, kat yüksekliği, birbirine benzer yapı malzemelerinin kullanımı gibi temel unsurların bir araya gelmesi, parçaların doğru birleşmesi ile mümkündür. İyi bir kompozisyon için uyumun sağlanması olmazsa olmaz koşullar arasında sayılsa da uyumun bıkırtıcı tekrarlara dönüşmemesi ve yaratıcılığa ket vurmaması da esastır. Özgünlük ve yenilikçilik de korunmalıdır. Detaylara özen gösterilmesi bunun önüne geçilmesini sağlar. Çünkü bütünlüğün sağlanmasında hem makro hem de mikro estetik değerler birlikte gözetilmelidir. Böylesi uygulamalar görsel hoşluk sunarak kentsel estetik algısının gelişimine katkıda bulunmaktadır. Kent estetiğinin yaratılmasında ve estetik kamu düzeninin sağlanmasında tarihi ve kültürel değerler ile doğanın ve tabiat varlıklarının korunması da

unutulmamalıdır. Estetik görünüm ve doğal çevre arasında organik bir bağ vardır.

Gelinen noktada mimari estetik komisyonları da görevleri itibariyle önem taşımaktadır. Şehirlerde görsel kirliliği önleme yetkisi verilen komisyonlar; ilan, reklam ve tanıtım uygulamalarına, şehirlerin estetiğine yönelik kent donatılarının ve kent mobilyalarının konumlarının, tasarımlarının ve niteliklerinin belirlenmesine, kent estetiğine, doğal ve tarihi değerlere uygun, kentsel tasarıma dayalı yapılar elde edilmesine, yeni yapılacak yapılar ile mevcut yapıların onarımlarında cephe, çatı, malzeme, renk ve çevre düzenine yönelik çalışmalar yapmaya, görüş bildirmeye, esaslar belirlemeye ve ilke kararları almaya yetkilidirler. Vatandaşlardan gelecek olan şikayetlerin ve taleplerin burada gündeme alınması ve karara bağlanması kamusal estetiği olumsuz etkileyen faaliyetlere karşı yürütülen mücadeleye katkı sağlayacaktır.

Kamusal estetiğin sağlanması ve korunması süreklilik gerektiren bir faaliyettir. Mevcut yapıların yenilenmesi ve tadil edilmesi ile yeni yapıların estetik anlayışa uygun şekilde inşa edilmesinin yanında bunların periyodik olarak izlenmesi, kamusal estetiği bozanların göz ardı edilmemesi de gerekmektedir. Bu amaçlara hizmet eden denetim mekanizmaları kurulabilir. Uygulamada yapılan yanlışlar belirlenmeli ve bunların tekrarından kaçınılmalıdır. Bunları önlemek adına caydırıcı etkiye sahip yaptırımlar getirilmelidir. Mekânsal planlama sistemi içinde uygulamaya yönelik rehber niteliğinde tavsiye kararları içeren, mekânın estetik ve sanat değerini yükseltmeyi, kimliğini korumayı ya da o yere anlam ve kimlik kazandırmayı amaçlayan kentsel tasarım rehberleri dikkatlice hazırlanmalı ve her daim göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca bilhassa kültür ve tabiat varlıkları açısından koruma bilincinin toplum olarak benimsenmesi ve yaygın bir hal alması da kamusal estetiğin korunması itibariyle gözetilmesi gereken bir davranıştır. Kültür ve tabiat varlıkları bakımından oldukça zengin olan ülkemizde bu değerlerin korunmasına ve bunlara ihtimam gösterilmesine yönelik koruma politikalarının daha da sıkı uygulanması gerekmektedir.

Kentsel bir çevre ne denli düzenli ise o kadar fazla estetik değer taşıyacaktır. Hal böyleyken gerçekte karşılaştığımız çoğu zaman aynı dili konuşmamaktadır. Şehircilik ile mimarlık disiplinlerinin beraber hareket etme noktasında duraksamalar yaşamaları, tarihin korunamaması, imar kurallarına riayet edilmemesi, sosyal ve kültürel planlamalardan yoksun kalmış, dikey mimarinin tekdüze tarzını benimseyen anlayışın popülarite kazanması kentlerde ahengi bozmakta, kentin kimliğini ortadan kaldırmaktadır. Uyumu

ve bütünlüğü birbirinin kopyası gibi duran yapılardan ibaret sanan, kentin silüetini bozmakla yetinmeyip adeta gökyüzünü kapatarak nefes almayı güçleştiren yapılar ile bu ahengin, kentsel estetiğin ve neticesinde estetik kamu düzeninin sağlanması hiç de kolay olmayacaktır. Örneğin İstanbul Boğazı'nda yüksek katlı binaların kentin silüetinin değişimine etkileri aşikârdır. Üstelik kentin silüetini oluşturan ya da kente özgün bir kimlik kazandıran pek çok tarihi yapı bu sebeple arka planda kalmış, mimari ve kentsel miras değersiz kılınmış, özensiz bırakılmıştır. Bu etki uzun yıllar varlığını sürdürecektir. Bu tür yapılara kentin silüetini bozmayacak alanlarda, kamusal estetiğe aykırılık oluşturmamaları kaydıyla izin verilebilir. Mesela Atina'da kente hâkim yüksek bir bölgede bulunan Akropolis'in kentin her yerinden görülebilmesi için - birkaç istisna haricinde - Akropolis'i çevreleyen alanda belirlenen yükseklik limitinden daha yüksek yapılara müsaade edilmemektedir. Benzer yasaklara Roma'da tarihi merkez bölgesinde de rastlanılmaktadır. Tüm bunlar kamusal estetiğin korunmasına yönelik idari tedbirlerden ileri gelmektedir. Bugünün, geleceğin tarihini oluşturacağı unutulmamalıdır. Silüetin bozulmaması için civarda inşası planlanan yeni yapıların silüete etkilerini ortaya koyan silüet analiz modüllerinden istifade edilmelidir. Karşımıza çıkan ve yıllarca varlığını sürdürecektir olan kaotik ortamın üstesinden gelebileceklerden biri de tasarımların estetik başarısı olacaktır. Görsel uyumun, bütünlüğün ve estetiğin varlığı, kişilerde bu farkındalığın oluşması ve idarenin bunu benimsemesi kamusal estetiğin sağlanması ve korunması bakımından hayati önem taşımaktadır.

Kamusal estetik, iyi örnekler bulunmasına rağmen daha çok eksik yönleri ve hatalı uygulamalar ile dikkat çeken, literatürde henüz sınırlı bir şekilde yer verilen, hala özen gösterilmeyi bekleyen, göze hoş gelen, kişide mutluluk hissi uyandıran, sağlıklı bir hayat için gerekli olan düzenli bir çevrenin tesisi açısından ülke olarak topyekûn ihtiyaç duyduğumuz ve bahsi geçen nedenlerle üzerinde daha çok durulması gereken bir mesele olarak değerlendirilmelidir. Bu durum taşıdığı öneme binaen gerekli yasal düzenlemelerin bir an evvel yapılmasını ve yetkili idarelerin konuya daha fazla eğilmelerini zaruri kılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akıncı, Müslüm, Danıştay Kararları Işığında İdarenin Gözetim ve Denetim Görevi, 1. Baskı, Legal Yayıncılık, İstanbul 2017.
- Akkaya, Fethiye Nur, Kent Estetiğini Koruma Amaçlı İdari Kolluk Faaliyeti, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016.
- Akyılmaz, Bahtiyar/Sezginer, Murat/Kaya, Cemil, Türk İdari Yargılama Hukuku, 10. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.
- Akyılmaz, Bahtiyar/Sezginer, Murat/Kaya, Cemil, Türk İdare Hukuku, 17. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023.
- Akpınar, Aydın/Atmaca Can, Aynur, “Yerel Yönetimler ve Kent Estetiği İlişkisinin İncelenmesi: İstanbul İlçe Belediyeleri”, İnşa, Nisan 2024, C. 2, S. 2, s. 114 – 139.
- Alıca, Süheyla Suzan, Kent Çevre Hukuk, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2011.
- Amorosi, Maria Caterina, L’ordine pubblico e le tutele costituzionali, Tesi di Dottorato, Università degli Studi di Roma (La Sapienza), Roma 2019.
- Atay, Ender Ethem, İdare Hukuku, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.
- Avcı, Mustafa/Yavuzdoğan, Seçkin, “Türkiye’de Kamu Malları Konusuna Genel Bir Bakış”, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2015, C. 5, S. 1, s. 11 – 29.
- Boz, Selman Sacit, “İçtihat Temelinde Çevre Davalarında Menfaat İhlali”, Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2023, C. 6, S. 2, s. 881 - 927, (<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3483628>, Erişim Tarihi 26.12.2024).
- Boz, Selman Sacit, “The Concept of Public Aesthetics from Environmental Law”, International Journal of Environmental Trends, 2022, C. 6, S. 2, s. 93 - 112.
- Bozkurt, Yavuz/Ayfer, Resul, “Göçün Kentleşme Üzerindeki Etkisi: Kütahya İl Örneği”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2018, S. 57, 2018, s. 144 – 162, (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/525629>, Erişim Tarihi: 26.12.2024).

- Bucaktepe, Adil, Genel İdari Kolluk ve Kolluk İşlemleri, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2008.
- Cengiz, Ayşe Esra/Puyan, Deniz, “Köy Peyzaj Karakterini Belirlemede Bir Araç Olarak Köy Tasarım Rehberi: Troya Tarihi Milli Parkı (Çanakkale) Örneği”, Journal of Academic Tourism Studies, 2023, C. 4, S. 1, s. 19 - 42.
- Çağlayan, Ramazan, Kolluk ve Özel Güvenlik Hukuku, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.
- Çakmak, Naci Münci, İdare Hukukunda Kuramsal Olarak Kamu Yararı, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013.
- Çaptuğ, Mehpare, İdare Hukuku Açısından Kentsel Dönüşüm, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016.
- de Sousa Vianna, Rachel, “Art Education and Urban Aesthetics”, Leonardo, 2002, C. 35, S. 3, s. 255 – 261.
- Duran, Lûtfi, İdare Hukuku Ders Notları, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1982.
- Eminağaoğlu, Zehra/Çevik, Sonay, “Kırsal Yerleşmelere İlişkin Tasarım Politikaları ve Araçlar”, Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 2007, C. 22, S. 1, s. 157 - 162.
- Erdal, Berna/İnceoğlu, Mehmet, “Cephe Karakteristiğinin Kentin Estetik Kalitesine Etkisi”, Trakya University Journal of Engineering Sciences, 2021, C. 22, S. 1, s. 1 - 7.
- Erdoğan, Elmas, “Çevre ve Kent Estetiği”, ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 2006, C. 8, S. 9, s. 68 – 77.
- Garcia-Domenech, Sergio, “Urban Aesthetics and Social Function of Actual Public Space: A Desirable Balance”, Theoretical and Empirical Researches in Urban Management, 2015, C. 10, S. 4, s. 54 – 65.
- Giritli, İsmet/Bilgen, Pertev/Akgüner, Tayfun/Berk, Kahraman, İdare Hukuku, 7. Tıpkı Baskı, Der Yayınları, İstanbul 2015.
- Gökalp Alıca, Süheyla Suzan, “Çevrenin Korunmasına İlişkin İptal Davalarında Kişisel Menfaat Kavramı”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Kasım 2018, C. 31, S.139, s. 165 – 220.

- Gözler, Kemal/Kaplan, Gürsel, İdare Hukuku Dersleri, 26. Baskı, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa 2024.
- Gülan, Aydın, “Şehircilik Sorunlarının Ağırlaşmasında Hukukun Rolü Hakkında Düşünceler”, *Sosyoloji Dergisi*, 2011, C. 3, S. 22, s. 295 – 303.
- Günday, Metin, İdare Hukuku, 10. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara 2011.
- Kalabalık, Halil, İmar Hukuku Dersleri, 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023.
- Kalabalık, Halil, İdare Hukuku Dersleri, Cilt II, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.
- Karahanoğulları, Onur, “Birel İşlemlere Karşı Açılan İptal Davalarında İlgi Bağı Sorunu”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 2007, C. 62, S. 3, s. 201 - 232.
- Karatepe, Şükrü, “Kentsel Görüntü Kirliliğinin Hukuki Boyutu”, *İdeal Kent – Kent Araştırmaları Dergisi*, 2022, C. 13, S. 37, s. 1053 – 1059.
- Keskinok, Hüseyin Çağatay, “Kamusallığın Üretimi Olarak Kentsel Estetik”, *Dosya 23 Kent Estetiği*, Aralık 2010, s. 15 – 22.
- Lopilato, Vincenzo, *Manuale di Diritto Amministrativo, Parte Speciale Vol. II. 3. Edizione*, Giappichelli Editore, Torino 2021.
- Niu, Yu Hui, “The Research of Central Plains’ Urban Aesthetics and the Optimization of Urban Public Facilities — From Aesthetic Perspective to Consider the Optimized Design and Layout of Public Facilities”, *Applied Mechanics and Materials*, 2014, Cilt 584 - 586, s. 493 - 496.
- Oğurlu, Yücel, *Karşılaştırmalı İdare Hukukunda Ölçülülük İlkesi*, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2002.
- Okay Tekinsoy, Özge, *İdare Hukukunda Kamu Düzeni Kavramı*, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2011.
- Onar, Sıddık Sami, *İdare Hukukunun Umumi Esasları*, Cilt III, 3. Baskı, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1966.
- Özay, İl Han, “İdari Kolluk – Adli Kolluk”, *İÜHFM*, 2013, C. 71, S. 1, s. 947 – 962.

- Öztürk, Kaya Burak, “İdari İşlemin Sebep Unsuru: Yeni Bir Tanım Denemesi”, Prof. Dr. Metin Günday Armağanı, Cilt II, 2020, s. 1033 – 1050.
- Rubin, Barbara, “Aesthetic Ideology and Urban Design”, Annals of the Association of American Geographers, 1979, C. 69, S. 3, s. 339 – 361.
- Sancakdar, Oğuz, Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Hukuku, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012.
- Sancakdar, Oğuz, “İmar Hukukundaki Güncel Gelişmeler ve Yargı Kararları Işığında Kent Estetiğinin Hukuki Boyutu Üzerine Düşünceler”, Yıldırım Uler’e Armağan, 2014, s. 455 - 471.
- Sancakdar, Oğuz/Önüt, Lale Burcu/Us Doğan, Eser/Kasapoğlu Turhan, Mine/ Seyhan, Serkan, İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı, 11. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.
- Tan, Turgut, İdare Hukuku, 7. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2018.
- Ulusoy, Ali D., Türk İdare Hukuku, 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2023.
- Üstün, Gül, Kentsel Dönüşüm Hukuku, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2014.
- Vlad, Liviu Bogdan, “Urban Aesthetics: Emergence and Development”, Theoretical and Empirical Researches in Urban Management, 2009, C. 4, S. 3(12), s. 73 – 78.
- Yasin, Melikşah, “Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Hukuki Boyutu”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2005, S. 60, s. 105 – 137.
- Yıldırım, Ramazan/Çınarlı, Serkan, Türk İdare Hukuku Dersleri, Cilt II, 1. Baskı, Astana Yayınları, Ankara 2019.
- Yıldırım, Turan/Yasin, Melikşah/Kaman, Nur/Özdemir, H. Eyüp/Üstün, Gül/ Okay Tekinsoy, Özge, İdare Hukuku, 6. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2015.

1. Finansal Destek Beyanı | Financial Support Statement

Bu çalışma herhangi bir finansal destek almadan gerçekleştirilmiştir. | This research received no financial support.

2. Çıkar Çatışması Beyanı | Conflict of Interest Statement

Yazar, çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedir. | The author declare no conflict of interest.

3. Etik Kurul Onayı | Ethics Committee Approval

Bu çalışma için etik kurul onayı gerekmemektedir. | Ethics committee approval was not required for this study.

4. Yazar Katkı Beyanı | Author Contributions

Bu makale yazar tarafından tek başına hazırlanmıştır. | This article was solely authored by the writer.

5. Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı | Research and Publication Ethics Statement

Yazar, çalışmada akademik etik kurallara uyulduğunu ve herhangi bir etik ihlal bulunmadığını beyan etmektedir. | The author declare that all ethical guidelines for research and publication have been followed and that no violations have occurred.

6. İntihal Taraması ve Hakemlik Süreci | Plagiarism and Peer Review Statement

Makale, intihal programıyla taranmış ve çift kör hakemlik sürecinden geçmiştir. | This article was screened by plagiarism detection software and evaluated through a double-blind peer-review process.

